

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

**Generační rozdíly ve vnímání identity u českých
krajanů v USA**

Ivana Stojánková

© 2011 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Ivana Stojánková

obor Hospodářská a kulturní studia

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název práce: **Generační rozdíly ve vnímání identity u českých
krajanů žijících v USA**

Osnova diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše
4. Závěr
5. Seznam použitých zdrojů
6. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 60 - 80 stran

Doporučené zdroje:

DUBOVICKÝ, Ivan. Češi v Americe - Czechs in America : České vystěhovalství do Ameriky a česko-americké vztahy v průběhu pěti staletí. Linda Paukertová. 1. vyd. [s.l.] : Pražská edice, 2003. 64 s. ISBN 80-86239-04-7.

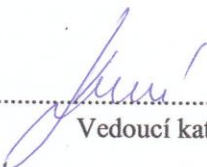
VACULÍK, Jaroslav. České menšiny v Evropě a ve světě. 1. vyd. [s.l.] : Libri, 2009. 350 s. ISBN 978-80-7277-397-8.

ERIKSEN, Thomas Hylland . Antropologie multikulturních společností - Rozumět identitě. Martin Jakoubek, Tereza Kuldová. 1. vyd. [s.l.] : Triton, 2007. 272 s. ISBN 978-80-7254-925-2.

SZALÓ, Csaba. Transnacionální migrace : Proměny identit, hranic a vědění o nich. 1. vyd. [s.l.] : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. 176 s. ISBN 978-80-7325-136-9.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2011

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 15. 1. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Generační rozdíly ve vnímání identity u českých krajanů v USA" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 3.4. 2011

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu PhDr. Ing. Petru Kokaislovi, PhD. za cenné rady, připomínky a odborné vedení mé diplomové práce. Děkuji svým přátelům a Tatjaně Pavlovic, kteří mi pomohli při získávání kontaktů na české krajany. Poděkovat bych chtěla i své rodině za jejich podporu. Ze všeho nejvíc děkuji respondentům za to, že si na mě našli čas a sdíleli se mnou své zkušenosti.

Generační rozdíly ve vnímání identity u českých krajanů v USA

Generation gaps in the perception of identity by czech fellow countrymen living in the USA

Souhrn

Diplomová práce se zabývá tématem českých krajanů a jejich vnímání vlastní etnické identity. Hlavním cílem této práce je pak zjistit, zda jsou v tomto vnímání patrné nějaké generační rozdíly a jaké jsou faktory, které napomáhají k jejímu konstruování. Teoretická část se zabývá popisem českého vystěhovalectví od 19. století po současnost. Dále se teoretická část zaměřuje na přiblížení problematiky identity, etnicity a adaptace. Tato témata jsou důležitá pro poskytnutí teoretického základu, který pomůže hlouběji pochopit faktory, které mají vliv na konstruování identity emigrantů. Praktická část sestává z analýzy rozhovorů s dvanácti krajany, kteří jsou rozděleni do čtyř skupin podle období, ve kterém do USA přišli. Porovnání jejich přístupů k určitým tématům má za úkol získat odpověď na hlavní výzkumnou otázku, zda existují generační rozdíly ve vnímání identity u českých krajanů v USA.

Summary

This Diploma thesis deals with the topic of Czech countrymen and their own perception of identity. The main goal of this thesis is to find out if there are any visible different and also to find out which factors help to construct their identity. The theoretical part describes the czech emigration from 19th century to the present. Furthermore, the theoretical part is focused on issues of identity, ethnicity and adaptation. These themes are important for providing the theoretical basis which will help to more understand the factors that influence the construction of the identity of emigrants. The practical part consists of analysis of interviews with a dozen compatriots, who are divided into four groups according to the period in which they came to the U.S. Comparing their approaches to certain issues should gives us the answer on the main question, whether there are generational gaps in the perceptions of identity by the Czech countrymen in the U.S.

Klíčová slova: krajané, identita, etnicita, emigrace, krajanské spolky, Spojené státy americké, Čecho-američané

Keywords: countrymen, identity, ethnicity, emigration, compatriot organizations, the United States of America, Czech-americans

Obsah

1	Úvod	9
2	Cíl práce a metodika.....	10
2.1	<i>Osobní postřehy z výzkumu u českých krajanů.....</i>	<i>12</i>
3	Literární rešerše.....	13
3.1	<i>Historie českého vystěhovalectví do Spojených států.....</i>	<i>13</i>
3.1.1	Vystěhovalectví od roku 1848 do roku 1914.....	13
3.1.2	Vystěhovalectví od roku 1914	21
3.1.3	Vystěhovalectví do roku 1948	22
3.1.4	Vystěhovalectví po roce 1948.....	23
3.1.5	Vystěhovalectví po roce 1968.....	29
3.1.6	Vystěhovalectví po roce 1989.....	30
3.2	<i>Pojem identita.....</i>	<i>31</i>
3.2.1	Primordiální a instrumentální identita	33
3.3	<i>Etnicita.....</i>	<i>35</i>
3.3.1	Jazyk	37
3.4	<i>Emigrace.....</i>	<i>38</i>
3.4.1	Typologie migrace	38
3.4.2	Teoretické přístupy	39
3.5	<i>Adaptace</i>	<i>41</i>
3.6	<i>Charakter americké společnosti</i>	<i>45</i>
3.6.1	Americké asimilační modely	45
3.6.2	Amerikanizace přistěhovalců.....	48
3.6.3	Náboženství	49
3.6.4	Imigrační proces	50
4	Praktická část.....	52
4.1	<i>Krajané v USA</i>	<i>52</i>
4.1.1	Krajanské spolky.....	53
4.2	<i>Místo výzkumu.....</i>	<i>56</i>
4.3	<i>Respondenti.....</i>	<i>58</i>
4.4	<i>Výsledky výzkumu</i>	<i>60</i>
4.4.1	Důvod odchodu z vlasti	61
4.4.2	Adaptace (počáteční problémy)	64
4.4.3	Rodinný život.....	66
4.4.4	Vztah k České republice	68
4.4.5	Svátky	71
4.4.6	Česká kuchyně	74
4.4.7	Jazyk	76

4.4.8	Kontakt s ostatními Čechy	79
4.4.9	Vnímání vlastní identity.....	81
5	Diskuse výsledků	84
6	Závěr	86
7	Seznam použitých zdrojů	88
8	Seznam obrázků	91
9	Přílohy	92

1 Úvod

Čeští krajané v USA představují největší skupinu Čechů žijící v zahraničí. Tito lidé opustili svou rodnou zemi z různých důvodů v různých časových vlnách a rozhodli se usadit v zemi tak odlišné, jako jsou Spojené státy. I přesto se rozhodli v této zemi natrvalo žít a ve většině případů i prožít zbytek svého života. Není těžké hledat v USA české stopy. Je jich tam plno: výlohy obchodů s českými jmény, české restaurace a kavárny, české krajské spolky a tisk.

Cílem této diplomové práce je zjistit, nakolik se čeští krajané považují stále za Čechy. Co je pořád pojí k České republice, když už to není jazyk, místo narození a mnohdy už ani rodinné vazby. Má nějaký vliv na vnímání identity to, v jakém období do USA přišli? Je snad pravidlem, že čím déle v USA žijí, tím více se stávají Američany? Co pomáhá konstruovat jejich identitu? Je to snad jazyk, původ nebo životní hodnoty, které vyznávají? To jsou otázky, na které bych ráda v této diplomové práci našla odpověď.

Teoretická část diplomové práce je zaměřena na popis českého vystěhovalectví. Výraznější česká emigrace do USA se objevuje až v 19. století, následovaná emigračními vlnami, které podnítily významné události z let 1948 a 1968. S pádem komunistického režimu ale nedošlo k jejímu zastavení a lidé odcházeli do USA dále, i když z odlišných důvodů. Dále se v literární rešerši zaměřuji na přiblížení problematiky identity, etnicity a adaptace. Tato témata slouží pro poskytnutí teoretického základu, který mi pomůže více pochopit faktory, které mají vliv na konstruování identity emigrantů. Do teoretické části jsem zařadila i kapitolu věnovanou charakteru americké společnosti, protože si myslím, že pro to, abychom pochopili chování emigrantů, je třeba znát prostředí, ve kterém se nacházejí.

V praktické části se nejprve věnuji krajským spolkům, které se snaží o uchování českých tradic a hodnot v americkém prostředí. Hlubší pohled na fungování takového spolku mi poskytl pan Theodore Polashek z organizace Sokol Tabor, který byl ochotný zodpovědět pár otázek. Zbytek praktické části sestává z analýzy rozhovorů s dvanácti krajany, které jsem rozdělila do čtyř skupin podle období, ve kterém do USA přišli. Díky porovnání jejich přístupů k určitým tématům získám odpověď na mou otázku, zda existují generační rozdíly ve vnímání identity u českých krajanů v USA.

2 Cíl práce a metodika

Stanovení konkrétního a smysluplného cíle je prvním a v jistém smyslu nejdůležitějším krokem celého výzkumu. Protože se jedná o výzkum kvalitativního charakteru, není jeho cílem ověřovat hypotézy, ale spíš proniknout hlouběji do zkoumaného fenoménu a pokusit se ho analyzovat a popsat. Cílem tohoto výzkumu je proniknout do problematiky vnímání identity českých krajanů žijících v USA a na základně získaných výsledků určit, zda jsou patrné nějaké generační rozdíly.

Protože je ale takto stanovený cíl příliš široký, je třeba stanovit si dílčí výzkumné otázky. V souvislosti se zkoumaným problémem byly určeny tyto základní otázky:

- *Jaké důvody vedly emigranty k odchodu z vlasti?*
- *S jakými počátečními problémy se krajané setkali?*
- *Jaký vedou krajané v USA rodinný život?*
- *Jaký postoj zaujali krajané k České republice?*
- *Zachovávají krajané české tradice nebo si osvojili americké?*
- *Vaří krajané recepty české kuchyně?*
- *Jakou mají krajané a jejich potomci znalost českého jazyka?*
- *Mají krajané tendence se v USA sdružovat?*
- *Jak sami krajané vnímají svou národnost a etnickou identitu?*

Praktická část diplomové práce bude zaměřena na zodpovězení těchto otázek, které by měly pomoci k definování odpovědi na hlavní výzkumnou otázku.

Vzhledem k problematice vybraného fenoménu byl zvolen kvalitativní výzkum, který lépe umožňuje proniknout do větší hloubky zkoumaného jevu a vytvořit si ucelenější představu. Metodolog Creswell definuje kvalitativní výzkum jako „*proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách*“. (Hendl, 2008)

Kvalitativní přístup se vyznačuje tím, že výzkumník vstupuje do procesu zkoumání jako lidská bytost, která může reagovat na všechny možné aspekty, situace, i na takové, o kterých se předem nepředpokládalo, že mohou být významné. Volba kvalitativního přístupu ke zkoumanému tématu této diplomové práce nebyla náhodná. Již od počátku plánování výzkumného šetření bylo zamýšleno pracovat pouze s malým počtem respondentů a zabývat se tak hlouběji jejich případy.

Podle Hendla *”Neexistuje jediný obecně uznávaný způsob, jak vymezit nebo dělat kvalitativní výzkum.”* Problém je v tom, že kvalitativní výzkum je široké označení pro rozdílné přístupy. Dále zmiňuje nejčastější výzkumné metody, které kvalitativní přístup využívá. Patří sem různé formy pozorování a rozhovorů, vyprávění, skupinová diskuse, analýza dokumentů, videozáznamů, deníků, zpracovávání dřívějších výzkumů a další. (Hendl, 2008)

Jako základní a nejdůležitější metodu byl zvolen rozhovor pomocí návodu. Hendl ho vysvětluje takto: *„Návod k rozhovoru představuje seznam otázek nebo témat, které je nutné v rámci interview probrat. Je na tazateli, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které osvětlí daný problém. Zůstává mu i volnost přizpůsobovat formulace otázek podle situace“.* (Hendl, 2008) Tato metoda byla výhodná z několika důvodů. Při takovém rozhovoru je totiž možné uplatnit vlastní perspektivy a zkušenosti. Já sama jsem v USA delší dobu pobývala a při své práci jsem potkala více lidí, kteří z nějakého důvodu opustili svou vlast a usídlili se natrvalo v USA. Možná i na základě těchto zkušeností jsem lépe chápala obsah sdělení a pocity respondentů.

Na začátku výzkumu byly vybrány jevy, na které bude výzkum zaměřen (konkrétně tedy identitou Čechů a jejich potomků v USA, a byly určeny základní výzkumné otázky, na které bylo třeba získat odpovědi. V průběhu výzkumu se ale tyto otázky přizpůsobovaly individuálním osobám a byly doplňovány dalšími otázkami, které tyto základní otázky rozvíjely. Otázky pro přímé emigranty se samozřejmě lišily od těch, které byly kladeny jejich potomkům. Určitá volnost při kladení otázek byla využita např. v případech, kdy šlo otázky osobního charakteru a bylo třeba se dotazovat citlivě s ohledem na aktuální rozpoložení respondenta.

Rozhovorů se zúčastnilo 12 respondentů ve věku 27 – 78 let. Jednalo se o emigranty, kteří odešli z České republiky během druhé světové války, v době komunistického režimu i po roce 1989. Výzkum se ovšem zaměřoval i na potomky českých přistěhovalců a otázky také zodpověděli potomci imigrantů z druhé i třetí generace Čechů. Rozhovory byly většinou vedeny v anglickém jazyce, a přestože někteří respondenti česky trochu uměli, preferovali angličtinu.

2.1 Osobní postřehy z výzkumu u českých krajanů

Výzkum byl soustředěn na oblast New Yorku a Long Islandu, kde jsem trávila 4 měsíce a pracovala pro autobusovou společnost Hampton Jitney, která poskytuje autobusové dopravní služby z Manhattanu do luxusní prázdninové oblasti The Hamptons. Díky mé práci stewardky na autobusech jsem měla šanci potkat spoustu lidí, včetně právě českých krajanů a jejich potomků. Většina mě oslovila sama a chtěla si popovídat se svým krajanem. Jiné jsem zase oslovila já díky seznamu jmen, který jsem měla k dispozici. Jakmile jsem viděla jméno, které mohlo mít původ v češtině, tak jsem neváhala a zeptala jsem se jeho nositele na původ. Většinou se tak jednalo o potomky českých emigrantů, kteří už s Čechy měli společné jen předky. Jeden z nich, pan David Preucil (v češtině Přeučil) mi pověděl o svém předkovi, který přišel do Chicaga koncem 19. stol, a jeho syn se stal významným vynálezcem speciálního inkoustu a profesorem na univerzitě. On sám byl nadšený, když slyšel, jak jeho jméno vyslovuji v češtině a snažil se to naučit. Bohužel pana Preucila odradilo písmeno Ř. Více nápomocný mi být nemohl, protože toho tolik nevěděl a ani si svoje „češství“ příliš neuvědomoval.

Podobné to bylo i s jinými Čechy. Paní Dana, která odešla po r. 1968, mě sama oslovila, ale když jsem ji požádala o rozhovor, odmítla s tím, že se nechce vracet ke svému životu v tehdejší Československu. Pan František byl zase moc milý starý pán, který odešel po r. 1948 a moc si chtěl povídat o České republice. Prý si každý den četl české noviny a velmi se o svou původní vlast zajímal. Nicméně jeho „chůva“ nedovolila žádný další kontakt. Předpokládám, že to bylo z důvodu, že starý pán byl poměrně movitý a ona se obávala, že ho kontaktuji ze zjištěných důvodů. To jsou jen příklady případů, kdy se mohlo jednat o velmi zajímavé rozhovory, ale bohužel se z různých důvodů neuskutečnily.

3 Literární rešerše

3.1 Historie českého vystěhovalectví do Spojených států

České vystěhovalectví do Spojených států představuje nejvýznamnější a nejmohutnější emigrační proud v dějinách české země. Prvním kontaktem českého prostředí s Amerikou byl český překlad dopisu Ameriga Vespucciho o jeho třetí cestě do Nového světa “Spis o nových zemích a o Novém světě, o němžto jsme prve známosti neměli ani kdy co slýchali”. (Dubovický, 2003)

Počátek emigrační vlny do Nového světa se datuje od pobělohorské doby, ale záznamy o Čechách v Americe ukazují i na jejich dřívější pobyt v Novém světě. Prvním historicky doloženým Čechem, který pobýval na území dnešních Spojených států, byl Augustin Heřman, který byl ve službách holandské západoindické společnosti a později působil v Novém Amsterdamu jako člen nejvyšší rady guvernéra. První zmínka o něm na území Ameriky je z roku 1633. Kromě něho ale působil v 17. století v New Yorku více českých exulantů (např. Bedřich Filip, Moravští bratři a další). (Dubovický, 2003)

3.1.1 Vystěhovalectví od roku 1848 do roku 1914

Početně nejsilnější emigrací z českých zemí bylo vystěhovalectví od roku 1848 do roku 1914. Jednalo se převážně o ekonomicky motivované vystěhovalectví. Po r. 1867 se objevuje vystěhovalectví i do Ruska a na Ukrajinu. V některých případech se objevilo i politicky motivované vystěhovalectví, jehož představitelem byl např. Vojtěch Náprstek, který se zúčastnil povstání v r. 1848, a po jejím potlačení se rozhodl odejít do USA. V roce 1858 se ale vrátil zpět do Prahy. (Vaculík, 2009)

Zrušení roboty, které přišlo právě s rokem 1848, znamenalo pro rolníky ještě větší zhoršení ekonomické situace, protože za své vykoupení z roboty museli zaplatit. Jako jediné východisko se jim nabízelo vystěhovalectví. K tomu jistě i přispělo šíření zpráv o nalezištích zlata v Kalifornii v 50. letech 19. stol. a nabídce velmi levných pozemků, kterých bylo v té době v USA nadbytek. V této době se formuje představa Ameriky jako symbolu země zaslíbené, svobodné nebo země neomezených možností. Tato představa do jisté míry přetrvává dodnes. (Dubovický, 2003)

Nejdříve odcházely střední a bohatší vrstvy rolníků, protože těm chudším chyběly finanční prostředky na zaplacení dopravy. U chudších vrstev odcházel zpravidla jen jeden člen rodiny, a to otec nebo nejstarší syn. Ti potom za peníze vydělané v Americe zaplatili cestu dalším členům rodiny. Tato masová emigrační vlna začala nejprve v nejchudších, průmyslově zaostalých oblastech, ale později zasáhla v podstatě celé Čechy a Moravu. (Dubovický, 2003)

Vystěhovalectví z Rakouska se v té době řídilo zákonem císaře Františka I. z 24. března 1834. Podle něho byl vystěhovalcem ten, který opustí zemi s tím, že se do ní už nikdy nevrátí. Vystěhování podle tohoto zákona se dělilo na zákonné a bezprávné. O zákonné vystěhování se žádalo prostřednictvím vrchnosti (později okresních úřadů) u nejvyššího zemského úřadu, jímž od r. 1848 bylo příslušné České (Moravské) místodržitelství. Žadatelé museli být svéprávní, bez vojenských a dalších závazků, vyplývajících z jejich stavu či veřejného úřadu. Pokud žadatelé vyhověli všem stanoveným podmínkám, splnili svou vojenskou povinnost, s vystěhováním souhlasilo okresní vojenské doplňovací velitelství, okresní soud, za žadatelem nezůstaly žádné pohledávky a doporučující stanovisko předložila jejich domovská obec, obdrželi souhlas k vystěhování (Auswanderungs-Consens) a následně rakouský pas, jehož platnost však byla omezena jen na dobu cesty, potřebné k vystěhování. Vystěhovanci byli povinni nastoupit cestu během šesti, později (asi od r. 1856) jen čtyř měsíců. V případě, že tento termín nedodrželi, souhlas s vystěhováním pozbýval platnost a žadatel musel podat novou žádost. Předtím, než žadatel obdržel pas, musel podepsat prohlášení, že se vzdává rakouského občanství. (Dubovický, 2003)

V roce 1850 se podle tohoto zákona vystěhovalo z Čech kolem 160 osob a jejich počet v následujících dvou letech stoupl na 340 vystěhovalců v r. 1851, resp. 430 osob v r. 1852. Rakouská statistika však nesledovala pohyb osob, které přejížděly hranice s běžným cestovním pasem, platným na dva až tři roky. (Dubovický, 2003)

Tyto pasy však vydávala pouze obchodníkům, tovaryšům, kteří odcházeli na vandr do ciziny, úředníkům a inteligenci a spolehlivým osobám, které dávaly záruky k návratu do země. Jejich nepřítomnost byla považována za nelegální vystěhování až v případě, že se nevrátili do vlasti po vypršení platnosti pasu během následujících tří měsíců. Hranice však nebyly hlídány tak jako dnes, a kdo se přes ně dostal, byl přijat na loď s jakýmkoliv

dokladem, tovaryšským listem, později vandrovní knížkou, či legitimačním lístkem, platným na území Rakouska. (Dubovický, 2003)

Tato nelegální emigrace byla několikanásobně vyšší. Odcházeli lidé, kteří by oficiální cestou povolení k vystěhování nedostali, kteří byli bez prostředků, uprchlíci před spravedlností, rekruti, vyhýbající se vojenské službě a prostí lidé, kteří ani nevěděli, že o vystěhovalectví je třeba žádat. Německé úřady byly poměrně benevolentní, pokud zadržely rakouského občana bez úředního pasu a většinou ho propustily dále. Dokonce ještě roku 1895 rozesílala brémská firma F. Missler- J. Brugg leták s příhodným názvem Jak se dostat bez pasu do Brém. (Dubovický, 2003)

Úřady o nepovolené emigraci věděly, protože jsou dochována hlášení jednotlivých krajských vlád o tom, kolik rodin či osob skutečně do zahraničí odešlo. Pro rok 1852 je odhadován jejich celkový počet na 4000 lidí. (Kysilka, 2000)

Leoš Šatava rozděluje toto období ve vztahu k českému etniku z hlediska míry emigrace, jejího významu a charakteristických rysů života v novém prostředí na tři hlavní etapy:

Období od r. 1848 do konce 70. let

Emigrace tohoto období vychází do určité míry z idejí roku 1848, které jsou prezentovány na území USA především zemědělským obyvatelstvem. To se usazovalo především ve státech Wisconsin, Iowa, Texas atd. Vzhledem k relativně časnému příchodu Čechů v době, kdy byl ještě dostatek půdy, tak Češi jako jediní ze Slovanů vytvořili kompaktní farmářské osídlení ve venkovských oblastech. Zhruba 80 % zemědělské populace pracovalo na vlastních farmách. První kroky českých emigrantů byly ztíženy vypuknutím občanské války, která probíhala v letech 1861 – 1865. V této době hledá české etnikum své místo v americké společnosti a formují se také tři tábory českého kulturního a národního života: svobodomyšlný, katolický a evangelický. Jejich vzájemné vztahy a proporce byly pro život českoamerické populace velmi významné. Tzv. „svobodářství“ Čechů se stalo jejich zvláště výrazným kulturním, společenským a přímo i etnickým specifíkem. (Šatava, 1995)

V městských střediscích dominoval proud liberální (Šatava ho nazývá svobodomyšlným), na venkově, v St. Louis a Clevelendu to byl směr katolický. Liberální proud inklinoval

k ateismu a náboženské vlažnosti. Zmíněné tři proudy budovaly i oddělené kulturní instituce. Liberální část krajanů zakládala různé spolky, nejrozšířenější byla Československá podporující společnost. (Vaculík, 2009)

Příliv emigrantů se v 50. letech 19. stol. snižuje. Je to dáno jak hospodářskou krizí v USA, tak vypuknutím občanské války v 60. letech. Konec tohoto období charakterizuje další hospodářská krize, která proběhla ve Spojených státech v polovině 70. let a měla výrazný vliv na snížení počtu emigrantů do USA. (Šatava, 1986)

Období od konce 70. let do poloviny 90. let

Šatava považuje tuto etapu z hlediska sledování českého vystěhovalectví za nejvýznamnější, přestože co se týče počtu emigrujících je významnější následující období. V té době je českoamerický svět poměrně stabilizovaný. Češi mají v Americe už vlastní tradice a neustále přicházejí noví emigranti, mezi nimiž se objevují i výrazné formativní osobnosti. (Šatava, 1986)

Do Ameriky v té době odešla řada významných představitelů českého socialistického hnutí, jako např. Lev J. Palda, Franta Choura, Norbert Zoula, Josef Boleslav Pecka a další. (Dubovický, 2003) Ideje emancipačního boje českého národa v Rakousku-Uhersku se promítají i do života Čechů v Americe. V tomto období dochází ke zrodu a rozmachu socialistického hnutí na americké půdě a dokazuje to, že čechoameričané dosud nezapomněli na svou starou vlast, přestože jsou už plně usídleni na americké půdě. (Šatava, 1986)

Od 70. let 19. století se mezi Čechy v Americe rozšířil tzv. systém „mail-order bride“, v překladu něco jako nevěsta na objednávku. Češi, kteří se usadili v Americe, si totiž nechtěli brát za nevěsty ženy jiných národností, proto si do Čech posílali inzeráty, ve kterých hledali své budoucí ženy a za odměnu jim nabízeli zaplacení cesty přes oceán. (Dubovický, 2003)

Období od poloviny 90. let do roku 1914

V 90. letech se objevují určité rysy, které svědčí o relativně značné míře rozpadu a transformace dosavadní formy vystěhovalectví. Ačkoliv je počet českých přistěhovalců do

USA v letech 1900 – 1910 nejvyšší a dochází k několika úspěchům českoamerického světa, jako např. založení Českoamerické tiskové kanceláře, objevují se první známky amerikanizace obyvatel a vymaňování se z tradic a vazeb, které souvisejí se starou vlastí. Dochází ke vzniku nového pocitu příslušníků etnika, odlišného od cítění Čechů v Evropě. Hlavním charakteristickým rysem amerických Čechů zůstává tzv. svobodářství, které bylo důležitým prvkem jejich emancipačních snah v novém prostředí. Další významnější a jednotící prvky materiální a duchovní kultury si česká společnost v USA prakticky nevytvořila. Toto období, a zároveň i celou epochu českého vystěhovalectví do USA, uzavírá vypuknutí první světové války. (Šatava, 1986)

Při sčítání lidu ve Spojených státech roku 1910 bylo napočítáno 539 392 Čechů, nejvíce ve státech Illinois, Nebraska a Wisconsin. Ve městech bylo nejvíce Čechů napočítáno v Chicagu, Clevelandu a New Yorku. (Vaculík, 2009)

Cesta do Spojených států

V počáteční fázi tzv. masového vystěhovalectví museli čeští emigranti podepsat protokol, kterým stvrzovali, že se po odchodu z Rakouska už nikdy zpět nevrátí. Také museli prokázat, že v Čechách nezanechávají žádné dluhy a že mají dost finančních prostředků na cestu do Ameriky. Součástí těchto oficiálních dokumentů povolujících odchod do Ameriky bylo i tzv. Entlass-Schein (potvrzení o propuštění z domovské obce a z rakouského státního svazku). Po tom, co získal žadatel všechna tyto potvrzení, mu byl vydán vystěhovalecký pas. (Dubovický, 2003)

Další velikou překážkou byla samotná cesta do Spojených států. Ta probíhala převážně po linii Praha-Podmokly-Drážďany-Hamburk nebo Brémy-New York. Parník paroplavební společnost Severoněmeckého Lloydů vyplouval vždy ve středu a v neděli. Newyorskobrémské společnosti pro plavbu paroloděmi odplouvaly vždy 1. a 15. v měsíci do New Yorku, Baltimore, New Orleansu, Charlestonu, Québeku a Galvestonu. Kajuty 1. třídy byly pro 2-6 osob. (Vaculík, 2009)

Pro chudé vystěhovalce byly poměry na lodích příšerné a v mnohém se nelišily od převozu otroků dovážených z afrických zemí. Jak popisuje Ivan Dubovický: „ V nevětraných prostorách bez oken se tísnily desítky až stovky pasažérů. Mnozí podvodníci – agenti lodních společností – si kupovali prostor na lodi a ten pak prodávali mnohem většímu počtu cestujících, než pro které byl určen. Často se stávalo, že na vystěhovalce ani nezbyla postel.“ (Dubovický, 2003)

Do roku 1848 si cestující museli jídlo a ostatní potřebné věci k cestě obstarávat sami. Později, bylo lodním společenstvem nařízeno všechny tyto věci obstarat. Byly to ale většinou zkažené syrové potraviny, které si potom cestující museli tepelně upravit. Tak to popisuje Josef Šillar, který cestoval na lodi Victoria v roce 1852. Plavba trvající 17 týdnů měla za následek úmrtí takřka poloviny všech českých vystěhovalců. (Dubovický, 2003)

Obrázek 1- Reklamní plakát

Vaculík oproti tomu popisuje plavbu na parnicích společností Hambursko-americká paroplavební společnost a Severoněmecký Lloyd lépe. Cestující v mezpalubí si sice museli pořídit ručníky, náčiní k jídlu a pití a zajistit postel, ale po celou dobu plavby dostávali stravu zdarma, a to hovězí maso, hrách, boby, moučná jídla, krupici, rýži, brambory, zelí, chléb a máslo, ráno a večer obdrželi kávu a čaj. (Vaculík, 2009)

Díky dopisům adresovaných Antonínu Pittnerovi z Polné si můžeme blíže představit, jak náročná cesta to musela být. Jeho přátelé, kteří odešli z Polné v srpnu roku 1853, museli jít pěšky do Štoků (asi 10 km), odtamtud jeli do Kolína na provozech, potom pokračovali po železnici do Brém, kde nastoupili na loď do New Yorku. Plavba kvůli nepříznivému počasí trvala 57 dní. Jejich útrapy dovršovala lodní strava. Cestující Jan Promberger si jídelníček podrobně vypsál. Ráno dostal k jídlu černou hořkou kávu, v poledne kousek vepřového nebo hovězího slaného a napolovic shnilého masa a trochu hrachu nebo fazolí, večer trochu hořkého čaje. K tomu měl na osm dní přiděl 2,5 libry (1,13 kg) černého sušeného chleba z otrub a písku a 2 libry (0,9 kg) bílého chleba, kterého byla polovina plesnivá. (Hoffmannová, 1965)

Vystěhovalci si s sebou do Ameriky brali jen to nejnnutnější. Byly to většinou předměty, které potřebovali ke své budoucí obživě na nově získané půdě: nářadí, hospodářské náčiní, potřeby pro řemeslo. Vozili si ale také vlastní peřiny, trochu obilí na první setbu, nejnnutnější nádobí a alespoň jednu knihu (většinou modlitební knížku). (Dubovický, 2003)

Rodinný příběh Růženy Karbanové

Hlubší pohled do problematiky vystěhovalectví v tomto období poskytuje osobní příběh paní Růženy Karbanové. Její rodiče se rozhodli odejít do USA poté, co měli za sebou pár neúspěšných let. Jejich stodola vyhořela a úroda byla zničena krupobitím. V tomto období za nimi přijel na návštěvu strýc z Ameriky a vyprávěl jim o tom, jak je život v Americe úžasný. Všichni si mysleli, jak je bohatý, protože v hospodě platil za všechny. Rodiče se proto rozhodli odejít do Ameriky se strýcem. V roce 1901 přišli do Oklahomy. Pouze její bratr je musel v Brémách opustit, protože ho kvůli chřipce nepustili na loď. Když se později dostal do USA, zůstal v Chicagu, kde pracoval, aby mohl jet za nimi do Oklahomy.

První rok pracovali její rodiče na farmě, potom si pronajali 160 akrů. Paní Růžena si našla práci za 1,5 dolaru týdně. Anglicky nerozuměla ani slovo, takže to na začátku neměla jednoduché. Její bratr našel práci u železnice. Její otec neměl Spojené státy rád a chtěl se vrátit domů. Neměl ale žádné peníze, a tak byl nucen zůstat. Později to neunesl a spáchal sebevraždu. Její matka tak zůstala na výchovu dětí sama. Její starší bratr František zemřel v roce 1910 při budování zavlažovacích kanálů na poli.

Když její druhý bratr Jaroslav přišel do Enid (Oklahoma), vzal ji k tanci do Bohemian Hall, kde potkala svého muže. V té době hrál na housle. Paní Růžena už vydělávala 4 dolary za týden, a tak mohla ušetřit nějaké peníze. V létě pomáhala matce na farmě. Když se všechno udělalo, vrátila se do práce ve městě. V té době už uměla víc anglicky a vydělávala sice stejnou částku, ale v jiné mnohem snazší práci. Když ji Pavel požádal o ruku, trval na tom, že zůstane doma. Chtěla ale v manželství dál pracovat. Vzali se v roce 1905. V té době neměli vůbec nic. Bydleli asi kilometr od jeho rodičů, takže jim mohli pomáhat s prací na farmě. Rok po svatbě se jim narodila první dcera Růženka. Dva roky poté přišla na svět Mařenka a pak Pavel. S více dětmi potřebovali více prostoru, a protože se nechtěli pořád stěhovat, koupili dům a 80 akrů. Bratr manžela koupil dalších 80 akrů. Měli dohodu, že jakmile našetří další peníze, pozemek si od něj koupí. Když ale bratr zemřel, jeho žena prodala pozemek jinému sousedovi. Jejich dům byl plný švábů, kterých se museli zbavit, protože děti byly stále nemocné. S tolika dětmi a pouhými třemi pokoji, se cítili velmi stísněně. Museli postavit další čtyři pokoje.

Její manžel Pavel Malý se narodil v Předhradí v Poděbradech 15. července 1879. Přišel do USA se svými rodiči v roce 1894, když mu bylo 15 let. Byl reportérem v časopise Geringer. Líbilo se mu psát o životě českých lidí kolem Garbor v Oklahomě. Měli 8 dětí, 4 dívky a 4 chlapce. Všichni chodili do školy a měli dobré známky. Její manžel byl velmi dobrý otec. Vždycky dětem vyprávěl příběhy ze staré vlasti.

Když přišla válka, musel jít manželův bratr bojovat. Jeho rodiče zůstali doma s jeho druhým bratrem Jaroslavem, který byl nemocný. Její manžel musel pracovat na farmě a také jim pomáhal. Paní Růžena s manželem nemohli dát pozemky všem dětem, a tak je poslali do školy s nadějí, že jejich život tak bude jednodušší. Nejstarší syn zůstal doma, aby pomohl svému otci s farmou. Oženil se a měl syna a dceru. Mladší syn musel jít do armády. Nejspíš díky jejich vzdělání byla jejich služba snazší, takže všichni tři přežili válku a vrátili se domů.

Joe žil v Oklahoma City a pracoval pro Halliburton. Jaroslav pracoval pro vládu v Texarkana, Texas. Ladik pracoval v Tulse také pro vládu. Růženka, nejstarší dítě, se provdala za W.M. Doležala. Mařenka si vzala Wesley Stejskala. Měli farmu a dvě děti.

Její manžel měl dobré vzdělání, a tak chtěl, aby jejich děti měly ještě lepší vzdělání. Zemřel nepříliš dlouho poté, co se kluci vrátili z války. (Karban Family Letter)

3.1.2 Vystěhovalectví od roku 1914

Během prvního desetiletí 20. století se z Rakouska vystěhovalo 2,2 milionu osob. Češi mezi nimi zaujali sedmé místo, předstihli je Poláci, Jihoslovani, Maďaři, Slováci, Židi a Rusíni. V této době přivezli Češi do USA 2,8 milionu dolarů. Vystěhovalci se stávali terčem různých podvodníků, kteří tak využívali jejich neznalost angličtiny a místních poměrů. Americká vláda proto zřídila zvláštní úřady, které o přistěhovalce pečovaly. V přístavních městech USA byly založeny společnosti podporované rakouským státem, např. Rakouský přistěhovalecký dům a Slovanská přistěhovalecká společnost. (Vaculík, 2009)

Za první světové války rakouské úřady vynakládaly velké finanční prostředky, aby zjistily, jak se chovají české spolky v Americe, kolik mají členů, finančních prostředků, jak se chová český tisk atd. Toto období je spojené hlavně s československým odbojem. Hlavním centrem finanční podpory prvního odboje bylo Chicago. Byly pořádány osvobozené sbírky, které propagoval Vojta Beneš, bratr Edvarda Beneše. České národní sdružení v USA uveřejnilo roku 1916 manifest, kterým v té době neutrální Americe vyložilo cíle čs. odboje. Po vstupu USA do války postupovali jednotně čeští svobodomyšlní, katolíci i socialisté. V květnu roku 1917 podaly České národní sdružení a Slovenská liga memorandum prezidentu Wilsonovi, které obsahovalo výklad čs. odbojových aspirací. V únoru 1918 bylo reorganizováno Slav Press Bureau – instituce pro propagaci čs. odboje. Jako ústřední odbojová organizace vznikla na konci války Čs. národní rada americká (ČSNRA). Podle Masarykových slov „americká kolonie nepřispěla jen finančně, ale také politicky“. (Vaculík, 2009)

Po první světové válce uvažovala spousta krajanů o návratu do Československa. Dokonce bylo čs. vládě doporučeno, aby určila resort, který povede agendu související s prováděním reemigrace amerických Čechů. Podle memoranda čs.-americké obchodní organizace Czechoslovak Commercial Corporation of America čekalo na návrat do staré vlasti na 100 000 amerických Čechů a Slováků. Masový návrat se však nekonal. (Vaculík, 2009)

Velký vliv na průběh českého vystěhovalectví do USA měl zákon z roku 1921 stanovující 3% kvótu přistěhovalců. Tento zákon plynul ze strachu, že by Amerika mohla být zaplavena spodinou z Evropy unikající před bídou. Čeští vystěhovalci se ho snažili obcházet stěhováním na Kubu, odkud bylo možné se snadno dostat do USA. (Vaculík, 2009)

Zájem o vystěhovalectví do USA byl tak velký, že už v únoru 1924 muselo ministerstvo sociální péče zakázat vystavování dalších cestovních listin, protože už během ledna bylo vydáno tolik vystěhovaleckých pasů, že kvóta pro celý rok byla vyčerpána. Podle nového imigračního zákona USA z roku 1924 obnášela roční kvóta 2 % z počtu osob, které bydlely v USA v roce 1890. Čs. kvóta tak činila pouhé 3 073 osoby. Každý vystěhovalec potřeboval k přijetí do USA přistěhovalcké vízum. O vízum musel požádat amerického konzula, předložit vysvědčení zachovalosti, vojenské přesvědčení, oddací list, lékařské vysvědčení a dvě fotografie. (Vaculík, 2009)

Podle jednotlivých profesí bylo v Chicagu v roce 1923 na 1 165 advokátů a lékařů, dále 610 obecních úředníků a zřízenců, 635 majitelů autogarází, 730 obchodníků s cukrovinkami a 620 holičů. (Dubovický, 2003)

3.1.3 Vystěhovalectví do roku 1948

Pro tuto emigraci bylo charakteristické, že se dělila národnostně – na českou a slovenskou část. Každá měla svoje organizace, československé fakticky neexistovaly nebo byly téměř bezvýznamné. Příčiny národního rozdělení byly politické povahy a výrazně se v nich promítal profil azylových funkcionářů. Přes rozdílné politické názory a koncepce se v některých svých postojích a hodnoceních plně shodovali. V první řadě je spojovalo úsilí o odstranění komunistického režimu a také nevraživost až nenávisť k prezidentu E. Benešovi. Národní rozdělení nepříznivě ovlivňovalo i jejich postavení a uznání v západním světě. Všechny mocnosti považovaly Československo za jednotný stát, což bránilo neoficiálnímu uznání dvou národních exilových institucí. V poválečných letech postupně, zvláště u českého exilu, aktivita organizací klesala a po dvou letech už skomírala. Ztrácely zázemí, základnu mezi emigranty a přišly o vazby s domovem. (Dubovický, 2003)

Česká předúnorová emigrace sestávala především z osob, které již za druhé světové války vystupovaly proti československé exilové vládě, prezidentu E. Benešovi a proti komunistům. Z různých důvodů se její představitelé nechtěli nebo nemohli do obnovené ČSR vrátit. Většina pro svůj odpor k režimu a jeho politice, jiní z obavy před perzekucí a soudem podle retribučního dekretu¹. Někteří už zakotvili v jiných zemích, měli v nich rodiny a postrádali odvahu přemístit se do nejistých poměrů. (Vaculík, 2009)

Po květnu 1945 se společenství českých a slovenských emigrantů rozšířilo o uprchlíky z Československa. Podle propočtů z oficiálních údajů se jednalo o číslo kolem pěti tisíc. Většinou šlo o osoby, které utíkaly před retribučním soudnictvím, protože měly strach nést odpovědnost za své chování a činnost za války, nebo o osoby už postižené některými jinými prezidentskými dekrety. Nemalou část podnítila k odchodu také obava z dalšího politického vývoje ve vlasti nebo představa lepšího života na Západě. Někteří odcházeli z touhy po dobrodružství a s touto nadějí vstupovali do vojenských útvarů cizích států. (Vaculík, 2009)

3.1.4 Vystěhovalectví po roce 1948

Emigrace z Československa po roce 1948 plynule navazuje na emigraci předchozí. Komunisté se totiž dlouhodobě, už během druhé světové války, připravovali na převzetí moci v zemi. Úzce spolupracovali se stalinistickým Sovětským svazem, snažili se narušovat činnost ostatních stran, po roce 1945 sdružených v tzv. Národní frontě. V prvních poválečných volbách získali v Čechách 40 % a na Slovensku 30 % hlasů a postupně se jim podařilo ovládnout policii (Bezpečnost), armádu i dělnické organizace. 2. července 1946 se tehdejší předseda Komunistické strany Československa (KSČ) a pozdější prezident Klement Gottwald stal předsedou vlády. Využívali roztržitého tehdejších demokratických politických stran, faktické neexistence opozice, poválečného radikalismu a „mnichovského zklamání“ i nerozhodnosti nemocného prezidenta Edvarda

¹ tzv. velký retribuční dekret (16/1945 Sb.) o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech je ze dne 19. června 1945, malý retribuční dekret (138/1945 Sb.) o trestání některých provinění proti národní cti z 27. října 1945 (Rozhoň, 2002)

Beneše.² Někteří občané, otřeseni z událostí 2. světové války se proto obávali dalšího politického vývoje v zemi. Proto neváhali a rozhodli se opustit svou zemi ještě před tzv. „Vítězným únorem“.

V únoru 1948, kdy nastala vládní krize kolem usnesení o Bezpečnosti z 13. února 1948, došlo k sérii událostí, které vedly k úplnému převzetí moci ve státě. Tyto události byly završeny 25. února, kdy prezident přijal demisi nekomunistických ministrů a doplnil vládu kandidáty navrženými komunisty. Následně byla 11. března 1948, jeden den po dosud nevysvětleném úmrtí ministra zahraničí Jana Masaryka, potvrzena nová komunistická vláda, 9. května přijata nová ústava vyhlášující lidově demokratickou republiku a 30. května proběhly volby s vynucenou účastí a s možností volit jen z jednotného seznamu kandidátů komunisty ovládané Národní fronty. 2. června ze zdravotních důvodů odstoupil prezident Beneš a 14. června byl jeho nástupcem zvolen předseda KSČ a dosavadní premiér Klement Gottwald. Vznikla nová vláda, jejímž předsedou byl Antonín Zápotocký. To znamenalo definitivní uchopení moci komunisty a hlavní popud poúnorové emigrace.³

Prvním krokem do emigrace bylo překonání „železné opony“. Tento krok byl velmi dramatický a mnohdy při něm docházelo k přímému ohrožení života prchajících. Podmínky pro útěk se postupem poúnorových měsíců zhoršovaly, protože docházelo k budování dokonalejších signalizačních a zátarasových překážek. (Jirásek, 1999)

Definitivní uchopení moci KSČ a absolutní sovětizace ČSR vedly k totálnímu odcizení a vzájemné izolaci obou zemí. Rozkol mezi americkou a československou vládou dále prohloubil fenomén poúnorové emigrace, která v americké politice působila jako svého druhu zájmová skupina. Spojené státy se staly jedním z hlavních cílových útočišť. Přesné

² Únor 1948. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2.5.2005, last modified on 20.2.2011 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Anor_1948>.

³ Únor 1948. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2.5.2005, last modified on 20.2.2011 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Anor_1948>.

údaje o počtu československých občanů, kteří opustili svou vlast v letech 1948-1950, nejsou k dispozici. Statistiku zpracovaly úřady se zpožděním, až tři roky po únorovém státním převratu. Jeden přehled dospěl k číslu 25 354 osob, jiné odhady byly vyšší. Největší podíl tvořili nestraníci (88 %), následováni členy demokratických stran, obávajícími se komunistické perzekuce. Řada emigrantů se vyznačovala inteligencí a mnoho z nich ještě studovalo (29 %), překvapivě vysoký byl také podíl dělníků (39 %), v řadách exilu se ocitli vyvlastnění živnostníci a rolníci, šlechta, církevní hodnostáři i účastníci druhého odboje. (Raková, Opatrný, 2003)

Ministerstvo vnitra se pokusilo rozčlenit emigranty podle důvodů, které je vedly k odchodu. Zařadilo je do šesti kategorií. V prvních třech se nacházeli ti, kteří odešli převážně z politických důvodů, odpůrci lidově demokratického (komunistického režimu). Samostatnou skupinu tvořili přední funkcionáři nekomunistických stran, „kteří prchali do zahraničí, aby ve své protistátní činnosti pokračovali odtamtud“. Do další kategorie byly zařazeny osoby politicky svedené, které se obávaly stíhání. Pátá skupina byla tvořena zločinci, kteří utíkali před trestem. Do poslední kategorie pak patřily vojenské osoby. (Jirásek, 1999)

Uvedená kategorizace sice potvrzuje výraznou převahu občanů, kteří emigrovali z politických důvodů. To je ale dáno tím, že uvedené členění bylo vytvořeno pod vlivem soudobé ideologie. Rozbor zcela opomíjel další dvě skupiny, byť nevelké. Do první patřili mladí lidé toužící po dobrodružství nebo po službě v cizí armádě. Do druhé pak náleželi ti, kteří využili příležitosti a odešli hlavně z hospodářských důvodů. Mezi lidmi, kteří emigrovali z politických důvodů, bylo mnoho rozhodnutých pokračovat v politické činnosti proti komunistickému režimu. A bylo ovšem také mnoho těch, kteří odcházeli z obavy před perzekucí, ztrátou svobody a demokracie, aniž by projevíli zájem o účast v aktivní politice. (Jirásek, 1999)

Hlavní proud uprchlíků směřoval do amerického pásma Německa. Málo jich přecházelo do západních zón přes Sověty spravované území, zvláště po zostřených bezpečnostních opatřeních na hranicích v prostoru Aš – Horní Planá. Menší počet emigrantů přicházel do Rakouska. Kromě pozemních hraničních přechodů se uskutečňovala ilegální přeprava i po Dunaji, prováděla ji bratislavská lodní společnost. Armádní zpravodajství v červnu 1948

označilo hlavní místa a směry útěků. Do západního Německa jich vyjmenovalo deset, přes sovětské pásmo čtyři, stejně jako do Rakouska. Převážná většina uprchlíků překročila hranice v úseku od Aše na jih až po Horní Planou, západně od Českého Krumlova.

Téměř vždy uskutečnili útěk s pomocí jiných osob. Obvykle se pomoc zajišťovala ve vnitrozemí prostřednictvím organizované sítě. Převod přes hranice prováděli ponejvíce místní obyvatelé, převážně pašeráci, ale i dosud neodsunutí Němci. Požadovali za to dosti vysokou odměnu (až deset tisíc korun za osobu). Podle přehledu zpravodajských služeb pomáhali při organizaci útěků i funkcionáři nekomunistických stran ve vnitrozemí i v pohraničí a také vysokoškoláci. (Jirásek, 1999)

Nejvíce se angažovali jednotlivé osoby, „které se ilegální přepravou osob zařídily velmi výnosný obchod“. Hodně občanů odcházelo též na vlastní pěst, obvykle se jednalo o osoby z pohraničí, které znaly místní poměry, terén, podlounické přechody. Tito lidé odcházeli buď sami, nebo v menších (3 – 5 osob) i větších (10 -30 osob) skupinách. Některým politickým osobnostem pomáhaly při opuštění republiky i zastupitelské úřady cizích států. (Jirásek, 1999)

Po úspěšném přechodu hranic se emigranti setkávali s německou nebo rakouskou hraniční policií. Těmto orgánům směrnice z 1. dubna 1948 ukládaly zajistit přemístění utečenců do sběrných středisek. Ti se v Rakousku snažili co nejrychleji dostat do amerického pásma a odtud do Bavorska. Předpokládali snadnější odchod dál na západ, hlavně do Velké Británie. Ve střediscích je přebíraly orgány americké okupační správy, měli pohovory se zpravodajci. Odtud přecházeli do sběrných táborů a poté byli odesíláni do stálých uprchlických táborů. Tam obdrželi táborský průkaz, který je opravňoval k pohybu i mimo tábor. V táborech fungovaly již od dubna 1948 výbory, které se staraly o zlepšení zásobování, o zaměstnání a emigraci do západoevropských států, Ameriky a Austrálie. (Jirásek, 1999)

Údaje z května roku 1948, které byly obsaženy ve zprávě přednosta Ústřední úřadovny StB dr. Hory vypracované pro ministra vnitra, se uvádí, že z českých zemí po únoru uprchlo 1280 osob a při pokusu o útěk bylo zadrženo 1107 občanů. Analytická zpráva vyhotovená v druhé polovině roku 1948 hovoří o přibližně 10 000 osob. (Jirásek, 1999)

Proud československých pouňorových politických uprchlíků západní státy zaskočil, zejména pak okupační i místní úřady v Německu a Rakousku. Ale připraveny nebyly ani ve Francii a Velké Británii. Zřejmě takové množství nepředpokládaly, a to patřilo mezi příčiny těžkostí, se kterými se uprchlíci setkávali v prvním období, než se úřady s přílivem emigrantů vyrovnaly. Nezbývalo, než aby se hmotnou pomocí zabývali sami uprchlíci, některé soukromé osoby a zvláště k tomu ustavované organizace a krajanské spolky. Během krátké doby vznikla řada výborů a jejich poboček v různých státech. Ustavovaly je exilové organizace české, slovenské a zvláště se angažovali představitelé československého exilu. Vznikla střediska, jakási ústředí, která měla svoje pobočky nebo se na ně případně napojovaly podpůrné organizace zakládané v dalších státech. Roli ústředí plnily výbory pro politické uprchlíky v Londýně, Paříži, Německu, Rakousku, USA. (Jirásek, 1999)

Pouňoroví emigranti se od počátku aktivně zapojovali do krajanského i domácího politického života, snažili se udržovat duchovní a kulturní kontinuitu meziválečného Československa a masarykovských tradic, upozorňovali americkou veřejnost na nezákonnost komunistického režimu a jeho odpůrcům ve vlasti pomáhali informacemi obcházejícími domácí cenzuru. (Raková, Opatrný, 2003)

V USA i v Evropě podporovaly československé uprchlíky krajanské spolky. Kromě nich katolickým emigrantům pomáhali kardinálové v New Yorku a Chicagu, zejména prostřednictvím instituce N.C.W.C. (National Catholic Welfare Conference). Americká federace práce (A.F.L.) podporovala československé uprchlíky – odboráře. Političtí činitelé pouňorové emigrace (např. J. Lettrich, F. Hodže, J. Slávik a další) dostávali podporu z amerických úředních míst nebo z jiných institucí (např. Zelené internacionály). (Vaculík, 2009)

K nejvýznamnějším podpůrným organizacím patřil Americký fond pro československé uprchlíky (American Fund for Czechoslovak Refugees Inc.) v New Yorku. U zrodu této sociální instituce, která spolupracovala s podpůrnými výbory v Evropě, stáli 4. května 1948 Papánek, Slávik, Němec. Finanční prostředky pocházely z fondů, jimiž Papánek jako československý zástupce v OSN disponoval. Vedení fondu v červnu 1948 oznámilo výsledek jednání s americkými úřady: získalo povolení organizovat fond na mezinárodní

základně, slib spolupráce s úřady v záležitostech uprchlíků včetně zákona o přistěhovalectví a dohodlo vyřešení některých finančních záležitostí. Fond jakož i exiloví činitelé měli podporu Československé národní rady v Americe, vlivné krajanské organizace. (Dubovický, 2003)

Až na malé výjimky všichni, kteří žili v Německu v táborech i mimo ně, chtěli tuto zemi opustit. Chystali se odejít co nejdále na západ a tam se trvale usídlit. Původně toužili nejvíce po USA, Velké Británii a Francii. Z množství různých důvodů si přáli odejít z Německa a dostat se co „nejdále na západ“. Předně to byla představa o nejasné budoucnosti a životních jistotách ve válkou zničené zemi, minulosti zatížený poměr k Německu, obava z udržení nepříznivého až nepřátelského poměru Němců k Československu a jeho občanům, tehdy ještě vyostřeného odsunem Němců. Působila též obava z blízkosti Sovětského svazu. Emigranti věřili v brzký válečný konflikt západních zemí s tímto státem, při němž mohlo dojít k jeho proniknutí na západ. Politicky aktivní emigranti cítili, že pobyt v Německu jim může přinést jen velkou ztrátu vlivu a pozice v exilových kruzích a také u veřejnosti v ČSR. Za prvé proto, že komunisti využijí příležitosti a budou je prezentovat jako spojence Němců, hlavně odsunutých. A také proto, že Německo je a bude předmětem mezinárodní politiky, ale nestane se jejím spolutvůrcem. Na západě budou o zásadních postojích rozhodovat tři velmoci, v první řadě Spojené státy. Považovali za nezbytné mít svoje politická centra a také kontakty s politiky v zemích, kterým v evropských záležitostech a v boji proti Sovětskému svazu a jeho bloku příslušelo hlavní slovo. (Jirásek, 1999)

Ve Spojených státech politické osobnosti poúnorové emigrace svoje kontakty teprve utvářely, navazovaly styky s politiky a také vládními institucemi. Usilovaly o jejich politickou i finanční podporu pro svou exilovou činnost. Někteří se angažovali v této věci zvláště silně, uvědomovali si totiž vedoucí postavení USA i v evropské politice. Navíc si USA jako místo svého působení zvolily mezinárodní organizace emigrantů ze zemí sovětského bloku, např. Zelená internacionála vedená S. Mikolajczykem. (Jirásek, 1999)

Přání emigrantů usadit se ve vybrané zemi naráželo na mnohé překážky, a jak se ukazovalo, jenom zčásti překonatelné. Vlády těchto států se bránily velkému a hlavně

nekontrolovatelnému přílivu emigrantů. Zpočátku je odmítaly přijímat a poskytovat jim azyl, pokud se nejednalo o politické osobnosti. (Jirásek, 1999)

Vytouženým snem mnoha emigrantů byly právě Spojené státy, kde ale platily poměrně přísné přistěhovalecké předpisy. Na základě zákona schváleného kongresem přijímaly celkově USA v roce 1948 200 tisíc osob. Zásluhou dr. Jána Papánka však prezident Harry Truman 14. kětna 1948 rozhodl, že Spojené státy pro tento rok přijmou ještě nad běžný limit plynoucí z kongresového zákona dva tisíce osob z řad uprchlých českých a slovenských občanů. Dr. Ján Papánek pak zahájil další jednání, aby mimořádná kvóta na rok 1949 byla stanovena dokonce v rozsahu 5 000 osob. Pro přistěhovalce však Spojené státy kladly nejrůznější předběžné podmínky. Např. požadovaly doklad o zabezpečení práce. Výběr přistěhovalců, který probíhal v německých a italských utečeneckých táborech byl velmi přísný. Zajížděly sem jmenované komise, které adepty na přistěhování všestranně prověřovaly. (Jirásek, 1999)

3.1.5 Vystěhovalectví po roce 1968

Další významná emigrační vlna v historii Československa se odehrála po srpnu roku 1968, kdy došlo k invazi vojsk Varšavské smlouvy. Až do podzimu roku 1969 byly hranice poměrně otevřené, což emigraci usnadnilo. Během prvních let po srpnové invazi přibylo do USA na 13 000 Čechů a Slováků, přičemž nejvíce jich přišlo roku 1970. Už od roku 1965 byly kvóty podle národního původu nahrazeny systémem preferenčních kategorií. Většina československých emigrantů tak získala statut uprchlíka na základě preference, udělené kvůli komunistickému režimu. (Vaculík, 2009)

Americká administrativa nepřijala pro československý posrpnový exil zvláštní zákonná opatření, vyšla mu však vstříc v řadě kroků. Přijímací procedury byly zkráceny ze šesti měsíců na čtyři až šest týdnů a nejméně 3 300 Čechoslovákům, pobývajícím v USA v srpnu 1968, byla o šest měsíců prodloužena víza. Se stoupajícím počtem čs. emigrantů v roce 1969 dal prezident Nixon souhlas s převodem významných finančních částek z vládního Fondu zahraniční pomoci na konto určené přímo na pomoc uprchlíkům, které tak dostalo k dispozici více než 11 mil. dolarů. Za hlavního prostředníka pomoci posrpnového exilu považoval státní department soukromé neziskové agentura a organizace,

s nimiž spolupracoval na smluvním základě v rámci Amerického programu pro uprchlíky (U.S. Refugee Program). Mezi nimi zaujal vedoucí místo Americký fond pro uprchlíky z Československa, který jen v roce 1969 obdržel od USRP 230 000 dolarů a jehož členové byli napojeni na krajanskou komunitu, takže se mohli starat i o přistěhovalce bez náležitých jazykových znalostí. V první uprchlické vlně 1969/70 využilo pomoci AFRCR v podobě letenek, finančních příspěvků, pracovních příležitostí a konexí kolem 80 % československých uprchlíků do USA, později se tento podíl ustálil na 40 %. Významnější podporu poskytla rovněž Mezinárodní komise pro katolickou migraci, Fond Tolstého a pobočky Červeného kříže. (Opatrný, Raková, 2003)

Tzv. posrpnová emigrace do USA se vyznačovala velmi nízkým věkovým průměrem. Téměř 40 % uprchlického proudu tvořili lidé mezi 20 a 30 léty, což představovalo mnohem větší podíl než mezi přistěhovalci z komunistického Polska či Maďarska. Tento profil a dlouholetá zkušenost s komunistickým režimem do značné míry určovaly jejich chování jak v průběhu přizpůsobování se novému prostředí, tak při soužití s americkými krajany. Existující krajanské organizace, v nichž byl zastoupen hlavně poúnorový exil, jim zprvu pomáhaly. Později se však ukázalo, že se „osmašedesátníci“ odlišovali hodnotovou orientací, zaujímali kritický postoj vůči masarykovské nostalgii a prvorepublikovým ideálům, do exilu přicházeli s oslabeným pocitem vlastenecké soudržnosti a národní hrdosti, od „poúnorových“ je dělily generační i ideologické rozpory (někteří se politicky angažovali v komunistickém režimu). Mnozí z nich se nejruznějších důvodů nechtěli podílet na krajanské činnosti, ovládané starší generací, odmítali „zkoštatělé spolkařem“ a hledali novou identitu spíše profesní a zájmovou než etnickou. V USA si jen výjimečně vytvořili vlastní sdružení, především s kulturními a edičními cíli (Framar Publishers v Los Angeles). Úspěšnější byli při zakládání vlastního exilového tisku, kde se jim podařilo udržet při životě několik populárních titulů (Proměny, Západ, Reportér, Svědectví, Czechoslovak and Eastern European Journal, Kosmas. (Opatrný, Raková, 2003)

3.1.6 Vystěhovalectví po roce 1989

Současná migrace po r. 1989 není ještě zmapována, nejsou k dispozici přesné číselné údaje. Odcházejí vesměs lidé hledající přechodné pracovní uplatnění v ekonomicky vyspělejších zemích - někteří po nabytí zkušeností volí cestu zpět domů, jiní zakotvují

v nových zemích natrvalo. Mnoho Čechů trvale pracuje v nadnárodních společnostech a střídá destinace. Spojené státy se po roce 1989 staly významnou destinací novodobé ekonomicky motivované emigrace, kde v současné době žijí a pracují tisíce Čechů. Mnohdy se jedná o tzv. „ilegály“, kteří odcházejí do USA za vidinou lepšího přivýdělku, snadnějšího života, nebo jen za účelem naučení se jazyka.

Následující kapitoly jsou zaměřené na přiblížení problematiky identity, etnicity, adaptace a emigrace. Tato témata slouží pro poskytnutí teoretického základu, které by mělo pomoci více pochopit faktory, které mají vliv na konstruování identity emigrantů.

3.2 Pojem identita

Definovat pojem „identita“ je v sociálních vědách jedním z nejkomplicovanějších úkolů. Téma identity bylo ve středu zájmu antropologie od samého počátku jejího vzniku, a to i přesto, že samotný pojem identity začal být používán až na konci 70. let. Už Durkheimova sociologie se zabývala skupinovou integrací. Do popředí se toto téma dostalo tím, že se identita stala problematickou ve většině společností. Jednalo se o problémy jako boj o práva minorit, náboženská revitalizace, feminismus a boj za občanská práva. (Eriksen, 2007)

Z mnoha identifikací, které ve společnosti určují příslušnost jedince, můžeme vyjmenovat např. jazyk, domov, příbuzenství, národnost, etnickou příslušnost, rodinu, věk, vzdělání, politický pohled, sexuální orientaci, sociální vrstvu, náboženství a pohlaví. Za základní jsou pak považovány pohlaví a věk. (Eriksen, 2007) Teorií identity se zabývá především sociální psychologie a objasňuje tím to, jak jedinec vnímá své vlastní postavení v síti sociálních rolí a vztahů. V interkulturní psychologii se pak setkáváme s pojmy jako „kulturní identita“, „etnická identita“ a „národní identita“. (Průcha, 2004)

Sociální identifikace vyjadřuje „s kým se jedinec identifikuje“, k jaké skupině náleží a to, jak lidé zachovávají hranice mezi námi a jimi.

Identitu můžeme definovat jako „*pocit prožívání příslušnosti jedince k určitému společenství (etniku, národu, rase), s jehož hodnotami, normami či jinými rysy se ztotožňuje.*“ (Průcha, 2007) Identitu můžeme chápat i jako „*ztotožnění jedince se svými*

životními rolemi. Souhrn sociálních rolí. (Kdo jsem nebo budu ve vztahu k druhým.) Podle symbolického interakcionismu jsou identity jedince uspořádány hierarchicky. Jedinec má tolik sociálních „já“, kolik je skupin, na jejichž umístění mu záleží.“(Jandourek, 2001)

Identitou nejlépe rozumíme ne nějakou pevnou entitu, ale emocemi nabitý popis nás samotných, který je předmětem neustálé změny. Výzkum identity v západním světě je založen na představě, že něco takového existuje. (Barker, 2003)

Identifikace se děje pouze tehdy, kdy se s někým identifikujeme na základě podobnosti nebo naopak. Klíčovými momenty veškeré identifikace jsou tedy *kontrasty*. Bez nich bych já nebyl sebou a bez jiných neexistuje pojem *my*. Skupinové společenství není přirozeně dané. Příčinou toho je, že identita je *relační* a *situační*. Protože můžeme sami sebe identifikovat pouze ve vztahu k druhému, pak se identifikace mění s tím, ke komu ji vztahujeme. Každý jedinec je tak souborem mnoha rozdílných „osobností“: otcem, synem, kolegou, milovníkem jazzu atd. Pokud chceme zjistit skupinovou příslušnost nějakého člověka, musíme ho sledovat v mnoha situacích každodenního života, během kterých přichází do kontaktu se širším okruhem ostatních lidí. Díky tomu poznáme, jaké skupiny jsou pro něho v jeho sociálním životě významné. (Eriksen, 2007)

Identita je **vnucená** i **zvolená**. Vnucená je např. etnická identita, které se těžko můžeme zbavit – je-li člověk Čechem, bude jím už navždy. V některých společnostech, kde je politika silně etizovaná, je etnická identita to první, čeho si lidé všímají. Obecně se setkáváme s vnucenou identitou spíše v tradičních společnostech než v moderních. Většina existujících společností je ale směsicí obou. (Eriksen, 2007)

To, proč je někde stupeň identifikace menší a někde větší, nám vysvětluje tzv. **Simmelovo pravidlo**, které říká, že „*vnitřní soudržnost skupiny je odvislá od míry vnějšího tlaku*“. Podle tohoto pravidla, člověk, který se narodí jako příslušník utlačované menšiny, má mnohem jasněji definovanou etnickou identitu. Toto pravidlo nám také pomáhá zkoumat, jaké typy skupin se utvářejí, protože charakter skupiny je závislý na tom, odkud přichází nátlak. Vnější tlak také upevňuje soudržnost skupiny. Kromě tlaku ale musí ve skupině existovat i jisté vnitřní uspořádání, které vytváří vzájemnou loajalitu a závazky. Bez toho by tlak vedl k rozpadu nebo vnitřním konfliktům. Aby skupina mohla fungovat, musí mít strukturu autorit, která se stará o to, aby byly dodržovány normy. Stupeň příslušnosti

skupiny závisí na tom, co může skupina nabídnout – ať už zdroje nebo sankce. (Eriksen, 2007) Z toho je zřejmé, že etnická identita Čechů v Americe bude jiná, než ortodoxních Židů ve stejném státě. Ti jsou mnohem pevněji svázáni svými pravidly a jejich skupina je extrémně integrovaná.

Kulturní identita bývá vymezována jako „*souhrn přesvědčení a postojů, které lidé sdílejí o sobě samých jako členech určité kulturní skupiny. Tato identita je utlumená a projevuje se jen v situacích, kdy lidé přicházejí do styku s jinou kulturou.*“ (Průcha, 2004) Kulturní identita je pohyblivým cílem. Při pokusech ohraničit sebe sama jako skupinu, se pokoušejí kulturní budovatelé vypracovat seznamy svých kulturních charakteristik. Když tyto charakteristiky blíže prozkoumáme, zjistíme, že originality, na kterých trvají, jsou buď reprezentativní, nebo exkluzivní. (Eriksen, 2007)

Etnická identita je chápána jako „*pocit sounáležitosti s určitým etnikem, který může být zdůrazněn společným jazykem, historií, společnými hodnotami či ideály aj.*“ (Průcha, 2004)

Národní identita může být charakterizována z hlediska funkce, kterou plní. „*Národní identita plní různé funkce, mezi nimiž je významná integrační úloha, tj. jako prostředek formování solidarity mezi členy společenství, pocit sounáležitosti. Neurčitá, celkem legitimní potřeba někam patřit se modifikuje na artikulované vlastenectví a národní patriotismus, který může sehrávat úlohu jako mobilizační a sjednocující činitel společenství, zejména v situacích vnějšího ohrožení.*“ (Piscová – Průcha)

3.2.1 Primordiální a instrumentální identita

Primordialistický přístup národ chápe jako odvěkou kategorií, jejíž objektivní existenci je možno a nutno oživovat, obrozovat, protože je specifickou hodnotou lidského rodu. Národ je v primordialistickém diskurzu definován jako skupina lidí stejného původu, se stejným biologickým základem. Jde tedy o společenství „jedné krve“. Konkrétní národy jsou v tomto pojetí entitami, které zde byly odpradávná. Primordialistické pojetí národa bylo společným rysem prací z 19. století. Prolnutí primordialismu ze sféry politického života do sféry vědeckého výzkumu bylo důsledkem toho, že ti, kdo národ studovali, byli i jeho příslušníci. Čistý primordialismus se v sociálních vědách příliš nevyskytuje. (Hroch, 2009)

Instrumentalistický (konstruktivistický) přístup pak národ pojímá jako konstrukt vytvořený vzdělanci teprve v podmínkách moderní společnosti. Národ je určován především vztahy mezi jeho příslušníky (nikoliv abstraktivními „rasy“ jako společná krev atd.) a tyto vztahy mohou být vzájemně zástupné. Národ byl vždy charakterizován kombinací několika druhů vazeb a vztahů (jazykových, historických, teritoriálních atd.), přičemž absence některého vztahu nevyklučovala existenci národa. K charakteristice národa ale patří, že jeho příslušníci jsou navzájem spjati komunikačně i společným osudem ve vyšším stupni než s příslušníky jiných národů a že jsou pospolitostí rovnoprávných občanů, kteří se za příslušníky národa považují. (Hroch, 2009) Národní obrození tedy v tomto paradigmatu není vnímáno jako probouzení již existujících národů, ale jde o součást procesu jeho vytváření (tedy konstrukce). Jak uvádí Gellner, který je čelným představitelem konstruktivistického přístupu, je to nacionalismus, který plodí národy a nikoli naopak (Gellner, 1993).

Primordiálním základem identity se rozumí to, co „pochází z daností sociální existence člověka“: příbuzenské vztahy, mateřský jazyk, sousedé, lidé stejného národa a rasy, zvyky a tradice aj. (Průcha, 2004)

Bačová vysvětluje úzký vztah primordiální identity k etnické identitě: „ *Podle primordialistického chápání je podstatou etnicity vzájemná hluboká blízkost, spřízněnost, příbuzenství, stejná kultura, teritoriální znaky a biologické znaky (společní předkové, rasa, kmen). Tyto znaky jsou dané a nezpochybnitelné. Oslovují víc emocionální než racionální stránky lidského myšlení. Silně se aktivují, když je společenství ohrožené. Etnicita dodává jednotlivcům nejhlubší identitu. Ta navozuje jednotu a solidaritu, jež překonává různá rozdělení společnosti (podle věku, pohlaví, tříd, vzdělání).* “ (Průcha, 2004)

Instrumentální základ identity je dán „příslušností jedince k těm společenstvím, která mu přinášejí užitek, praktické výhody (převážně ekonomické a politické)“. Instrumentální identita je založena racionálně, jedinec chápe společnost jako „instrument“ na dosahování cílů. (Průcha, 2004)

Příklady primordialistických přesvědčení:

- Národnost jednotlivce je jednou provždy daná.
- Příslušnost k národu je silnější než příslušnost k sociální třídě.

- Lidstvo žilo ve formě národů odjakživa.
- Jazyk je nejdůležitější podmínkou existence národa.
- Každý národ má přirozené právo na vytvoření svého státu.
- Zárukou jednoty státu je národnostní čistota území.
- Budoucí pokolení by měla rozvíjet národní dědictví. (Průcha, 2004)

Příklady instrumentalistických přesvědčení:

- Člověk se dokáže stát příslušníkem kterékoliv národnosti.
- Národnostní příslušnost je věcí výběru a rozhodnutí.
- Materiální zájmy spojují jedince víc než národnostní příslušnost.
- Lidé začali žít jako národy až nedávno, v novověku.
- Preferování národnostního principu před státním je nebezpečné.
- Další generace se už nemusí zabývat záležitostmi národa.
- Každý současný národ zahrnuje lidi různého původu (kmenů, ras). (Průcha, 2004)

Obsah takových etnických přesvědčení ovlivňuje etnickou identifikaci člověka. Jedinec, který zastává primordialistická přesvědčení, prožívá svou etnickou příslušnost mnohem silněji. Mnozí sociální vědci tak považují primordialistický přístup za zastaralý a romantický. V dnešní době, kdy v západní kultuře převládá individualismus, nelze tento názor zobecňovat na celou kulturu nebo společnost. Primordialita nebo instrumentalita je ve společnostech zastoupena v závislosti na typu kultury. Pro kolektivistické společnosti je charakteristické spíše primordialistické přesvědčení, pro individualistické společnosti spíše instrumentalistické přesvědčení. (Průcha, 2004)

3.3 Etnicita

Lozoviuk označuje etnicitu za jeden z konkrétních projevů kolektivní identity a jako takovou ji můžeme považovat za konstrukt členů dané společnosti, jimiž je ustavována jako společenský organizační princip. Dále cituje Gellnera, který etnicitu charakterizuje jako *„řadou prvků podmíněný systém představ, který je charakteristický jen pro určitá společenství a který se stává všeobsáhlým a převládajícím pouze za určitých společenských*

podmínek, které ve skutečnosti existují pouze v moderním světě a nikde jinde“. (Lozoviuk, 2005)

V souvislosti s problematikou etnicity a etnické příslušnosti se můžeme setkat s pestrou škálou názorů, pohybujících se mezi dvěma krajními polohami:

1. Tradiční, ryze „národní“ (etnická) koncepce – vzniká v novém ideovém prostředí na přelomu 18. a 19. stol. a plně se prosazuje v době romantismu 19. století. Vědomí národní příslušnosti se vymezuje především na bázi jazyka, kultury a mravů jako jasně ohraničených a stabilních entit. Považuje se za nezpochybnitelnou hodnotu, přirozený a předem daný pevný kulturní jev.
2. Etnické vědomí je kladené nad občanské, i obecně nad lidské cítění. Pokládá je za abstrakci, umělý, kulturně reprodukováný sociální konstrukt. Vidí etnicitu jako studnici xenofobního násilí, přežitek, který postrádá v současných podmínkách smysl a je odstranitelný osvětou a ekonomickou prosperitou. (Šatava, 2009)

Fenomén etnicity je velmi složitý. Pojem „etnická skupina“ v běžné řeči označuje menšinovou skupinu, která je kulturně odlišná od většinové společnosti. Tímto výrazem můžeme označit skupiny v nejrůznějším postavení a situaci. Antropologové ale používají výraz „etnická skupina“ také pro označení většinových skupin. (Eriksen, 2008)

Etnicita se týká vztahů mezi skupinami, jejichž členové považují příslušníky jiných skupin za kulturně odlišné. Obecně panuje názor, že etnicita souvisí s kulturní odlišností. Antropologický výzkum ale prokázal, že etnicita je ve skutečnosti nejdůležitější tam, kde jsou si skupiny kulturně blízké a přicházejí pravidelně do styku. Paradox dnešní moderní doby je tedy ten, že čím podobnější se lidé stávají, tím více lpí na svých odlišnostech. Samotná odlišnost dvou skupin ještě ale nevytváří etnicitu. K tomu je potřeba, aby tyto dvě skupiny spolu byly v kontaktu. Etnicita se projevuje až v okamžiku, kdy v procesu interakce vzrůstá význam kulturních odlišností. Takovými kulturními odlišnostmi mohou být: vzhled či „rasa“, jazyk, náboženství nebo i oděv. (Eriksen, 2008)

Etnicitu je nutné považovat za aspekt vztahu, nikoli za vlastnost jedince nebo skupiny. Existence etnické skupiny tedy musí být potvrzena společensky a ideologicky tím, že sami její příslušníci i lidé zvenčí uznají a přijmou její kulturní odlišnost. Důležitou stránkou

etnicity je i přivlastnění společné sdílené historie, která slouží jako původ mýtů a ospravedlňuje nároky na společnou kulturu. (Eriksen, 2008)

Důležitost uvědomované etnické identity pro imigranty spočívá v tom, že je pro ně zdrojem, který jim pomáhá vyrovnávat se s požadavky, které na ně klade nové kulturní prostředí, a snižovat stres plynoucí ze života v novém prostředí. Podle Tajfelovy teorie sociální identity hlavní přínos vznikající pro imigranty z jejich silné etnické identity je vysoké sebehodnocení při akulturačním procesu, kterým musí v novém prostředí procházet. (Průcha, 2004)

Každá etnická ideologie nabízí pocit sounáležitosti a bezpečí a přirozeně má i politický rozměr. Etnická organizace tak přirozeně doplňuje etnickou identitu. To, co nabízí svým členům, se různí. Například všichni Severoameričané kromě potomků původních obyvatel jsou potomci těch, kteří přišli do Severní Ameriky poměrně nedávno z Evropy, a jejich původ nehraje velkou roli. Svou etnicitu mohou dávat najevo párkrát ročně při veřejných rituálech, ale po zbytek roku jsou „obyčejnými“ Američany. (Eriksen, 2008)

Někteří odborníci se shodují na tom, že základním prvkem etnicity je identita a pocit sounáležitosti a že etnická politika je pouhé přenášení kolektivního citového spojení do nových oblastí. Abner Cohen je ale opačného názoru a tvrdí, že etnická organizace je základem etnické identity, která by bez ní zmizela. (Eriksen, 2008)

3.3.1 Jazyk

Za hlavní znak etnicity bývá označován jazyk, považovaný i za kulturní kapitál etnika. Ve druhé polovině 20. století se v rámci jazykové asimilace začíná rozšiřovat trend tzv. jazykového posunu, tj. přerušení mezigenerační štafety pokud jde o předávání jazyka nejmladším generacím. Vzhledem k úzkému propojení etnického a jazykového fenoménu se tato skutečnost projevila také v souvislosti s obecně se zvyšujícím zájmem o národnostní a menšinovou problematiku a s různorodými aktivitami na tomto poli. (Šatava, 2009)

Plná znalost jazyka a jeho naprostá neznalost jsou krajními body škály, která obsahuje řadu mezistupňů a specifických typů. Jedním z nich jsou tzv. zakrnělí rodilí mluvčí, tj. osoby, které přes nabytí menšinového jazyka v dětství prožily dospělost v majoritním jazykovém

prostředí. Jiným typem jsou např. děti, vychované v menšinovém jazyce rodiči, kteří sami nejsou rodilými mluvčími dané řeči a nemají výraznější kontakty s „native speakers“. V městském prostředí pak může docházet i ke sblížení mluvního projevu rodilých a nerodilých mluvčích z řad mládeže (ve smyslu sílení majoritního jazyka). (Šatava, 2009)

3.4 Emigrace

Emigrace (vystěhovalectví) je „*označení pro dlouhodobější dobrovolné i nedobrovolné opuštění domovského území z ekonomických nebo politických důvodů.*“ (Jandourek, 2001)

Pokud je migrace silná, může pro cílovou zemi znamenat změny ve vlastní struktuře obyvatelstva. Proto se státy nebo oblasti pokoušejí proud přichozích regulovat. Regulace bývají málo úspěšné a spolu s nimi roste imigrace ilegální. K posílení migrace přispěl rozvoj prostředků snadného a relativně levného cestování, větší informovanost o možnostech života v jiných zemích, tlak totalitních režimů a ekonomická nouze. Přichozí se často neasimilují a takovéto menšiny mohou být zdrojem napětí. Někteří imigranti ale mohou pro cílové země znamenat i velký ekonomický nebo intelektuální přínos.

Diamant, který se zabývá psychologickými problémy emigrace, nahlíží na emigraci jako na „*násilné, dlouhodobé a většinou trvalé narušení či přerušování bezprostředních svazků s dřívějším prostředím, v němž člověk dlouhou dobu žil.*“ Emigrant se vyřadil z jedné společenské skupiny, aby se zařadil do skupiny jiné. Místo přerušovaných starých svazků mají vzniknout nové svazky, je nutno se znovu přizpůsobit, sžít se s odlišnými lidmi a s novou kulturou, osvojit si jiný jazyk, jiný způsob myšlení, jiné postoje a názory a získat znovu postavení v odlišné společenské organizaci. Musí usilovat o to stát se občanem a nezůstat cizincem. (Diamant, 1995)

3.4.1 Typologie migrace

Kritérium příčiny:

a) Dobrovolná

Jedná se o akt vědomé, dobrovolné volby a zpravidla sem spadá pracovní migrace, migrace z důvodů sjednocení rodin, migrace za účelem studia apod. (Henig, 2007)

b) Nedobrovolná

Jedná se o migraci, které předcházela akt nedobrovolného rozhodnutí migrovat. Může se jednat o důvody politické, náboženské, environmentální apod. Podle síly lze dále rozdělit:

- *Vnucená* migrace je vyjádřením nerovných mocenských vztahů mezi lidmi, kdy má někdo moc a sílu vnutit druhé straně migrovat. O vnucené migraci hovoříme například v průběhu válek, kdy dochází k masovému vyhánění obyvatel. (Henig, 2007)
- *Vynucená* migrace může být například v důsledku nepříznivých environmentálních ohrožení, jako je sucho, povodně, hladomor, epidemie, půdní eroze apod. (Henig, 2007)

Kritérium časovosti

a) Permanentní migrace

b) Dočasná migrace

3.4.2 Teoretické přístupy

Push – Pull. V šedesátých letech dvacátého století byla představena „push-pull“ teorie. Bogue a po něm Jansen a Lee zaměřili svou pozornost na determinanty, které ovlivňují rozhodování lidí migrovat. Na jedné straně se jedná o soubor faktorů, které působí na jedince negativně, tzn. ty, jež jej vypuzují, vytlačují – push faktory. Těmi mohou být nedostatek pracovních příležitostí, špatná životní úroveň apod. To samo o sobě není ještě dostatečným důvodem migrovat. Pro daného jedince musí někde nejprve existovat pozitivní faktory, které jej budou lákat, přitahovat – pull faktory. Ve své době představovala daná teorie silný explanační potenciál. V současnosti je migrace natolik komplexní fenomén, že mechanistických model „push-pull“ značně redukuje povahu celého fenoménu. (Henig, 2007)

Neoklasická ekonomie. V mnoha ohledech podobný teoretický model představuje přístup vycházející z principů neoklasické ekonomie. Massey et al. Rozlišují tuto teorii na makro a mikro teorii.

- Makro teorie interpretuje migraci jako důsledek nerovnováhy v příjmech i na pracovním trhu v jednotlivých státech. Bude-li tato nerovnováha smazána, dojde podle autorů k eliminaci migrace.
- Mikro teorie pak chápe migraci jako sérii individuálních aktů jedinců, kteří váží mezi náklady/výnosy migrace. Jejich rozhodování je ovlivněno asymetrií pracovních trhů v jednotlivých zemích. (Henig, 2007)

Nová ekonomie migrace. Vychází z neoklasické teorie. Na rozdíl od neoklasické teorie ale nechápe migraci jako čistě individuální akt racionálně uvažujícího a kalkulujícího jedince, nýbrž jako proces rozhodování v rámci větších sociálních jednotek, např. rodiny, domácností. V prostředí domácností a rodin, se už neváží pouze zisk a ztráty, náklady a výnosy mezi žitím „tady a tam“, ale diskutována je rovněž otázka potenciálních rizik a jejich minimalizace. Ekonomické faktory pracovních trhů nejsou podle této teorie to nejdůležitější, co by potenciální migranty orientovalo k pohybu. Je to minimalizace rizik, chudoby apod., co je klíčové v procesu rozhodování migrovat. (Henig, 2007)

Teorie dvojího trhu (Dual labour market theory). Vychází také z neoklasické ekonomie. Neorientuje se ale na racionální volbu jedinců ochotných migrovat nýbrž na poptávku v cílových zemích migrace a na rekrutování pracovní síly z rozvojových zemí. Původ migrace v této optice vychází ze strukturálních potřeb ekonomiky, tzn., neřeší nerovnost mezd, ale nedostatek pracovní síly ve vybraných sektorech v cílových zemích migrace. Tato místa jsou zaplňována právě imigranty. Jedná se o logické vyústění proměn ekonomik a pracovních trhů v postindustriálních ekonomikách. Populace v cílových zemích migrace je již přeorientována na postindustriální mód produkce a tím vzniká nedostatek kvalifikovaných pracovníků v řadě servisních profesí. To vede k navýšení poptávky směrem za hranice států. (Henig, 2007)

Teorie světového systému. Tato teorie vidí původ a příčiny migrace jako vyústění historického uspořádání tržních vztahů v rámci světového systému. Je zde zřejmá inspirace Wallersteinem. Hlavním argumentem je, že kořeny mezinárodní migrace jsou dány historicky, a to strukturou světového tržního uspořádání. Kapitalistické výrobní a ekonomické vztahy pronikly do (nekapitalistických) periferií, čímž konstruovaly mobilní pracovní populaci. To lze pozorovat na migračních proudech mezi bývalými koloniemi a

evropskými státy, což je důkazem dobře vyvinuté infrastruktury a pokračováním světového systému. (Henig, 2007)

Teorie sítí (Network theory). Manchesterská škola⁴ vytvořila a aplikovala během svých výzkumů inovativní metodu – sociální sítě. Tato metoda se projevila jako velmi efektivní při studiu migrace z venkova do měst v Africe. Později ale byla aplikována i na studium migrantů v Evropě, USA apod. V současnosti je poněkud problematické hovořit o teorii sítí, neboť tato nabrala mnoho významů a znamená někdy velmi odlišné postupy. Určitou návaznost na Manchesterskou školou představuje sociolog Granovetter, který vypracoval koncept silných a slabých vazeb. Dále můžeme zahrnout pod „sít'ový přístup“ i koncept „sociálního kapitálu“. Ať si zvolíme kterýkoli z výše představených přístupů, jedná se o vhodnou metodu pro etnograficky ukotvené studium migrace. Daný přístup odhaluje, že migranti generují své sociální vazby na základě příbuzenských, kamarádských, národnostních a jiných sociálních vazeb. Tyto vazby jsou klíčové v procesu rozhodování, jestli migrovat, nebo nikoli. Sociální sítě se při migraci využívají k minimalizaci rizik a potíží a fungují jako záchranná síť před případným rizikem. Do určité chvíle se jedná o individuální akty migrace, ale s narůstajícím počtem individuálních aktů se síť postupně rozrůstá a migrace se stává jednodušší. (Henig, 2007)

Institucionální teorie. Nevysvětluje příčiny migrace, ale soustředí se na procesy, které ji doprovázejí. V důsledku migrace vznikají nové instituce, ať vládní, nevládní, dobrovolnické, neziskové. Migrace se tedy sama o sobě stává trhem, na kterém mohou prosperovat různé další instituce. Daný teoretický proud pak studuje, jakou roli hrají tyto instituce, nakolik se tyto instituce samotné podílejí na institucionalizaci migračních proudů apod. (Henig, 2007)

3.5 Adaptace

Problematika adaptace v dnešním prostředí, které je charakteristické zvyšující se globální migrací, nabývá stále většího významu. Adaptace totiž rozhoduje o přežití určití minoritní skupiny ve styku se skupinou majoritní, protože v ní dochází k přizpůsobování se

⁴ Manchesterská škola je představována katedrou sociální antropologie na University of Manchester. Vůdčí osobnost této školy představuje Max Gluckman, který se se svými žáky zaměřoval především na teorii konfliktu. (Soukup, 2005)

příslušníků jedné skupiny k jiné. Reakcí na adaptaci tak mohou být snahy o zachování jazyků a etnického vědomí málo početných etnických skupin.

J.W. Berry vypracoval schéma strategie adaptace imigrantů v hostitelské společnosti. Zahnuje čtyři strategie adaptace: integrace, asimilace, separace a marginalizace.

Integrace je „*takový způsob adaptace, kdy imigranti uznávají, že poznání a přijetí kultury hostitelské země je pro ně důležité, avšak současně si chtějí udržet i svou vlastní kulturu. Integrovaní imigranti mají pak dvojí kulturní identitu, tj. jednak svou původní a jednak nově získanou.*“

Asimilace je „*způsob adaptace, při němž imigranti usilují o co největší splynutí s obyvatelstvem hostitelské země, kdežto svou původní kulturu považují za málo důležitou pro život v novém prostředí. Tato strategie předpokládá časté kontakty imigrantů s příslušníky hostitelské země, poznávání a osvojování jejich jazyka, hodnot, norem a zvyklostí.*“

Separace „*vlastně není adaptace: V tomto případě imigranti nepovažují kontakt s kulturou a příslušníky dominantní kultury za důležitý a setrvávají v určité izolaci od ní, pouze se svou původní kulturou.*“

Marginalizace „*je strategie těch imigrantů, kteří necítí potřebu kontaktu s dominantní kulturou, ale neuchovávají si ani svou původní kulturu. Jejich identita není kulturně opřena ani o kulturu vlastních rodičů, ani o kulturu hostitelské země. Identifikují se jen se subkulturou vlastní skupiny.*“ (Průcha, 2004)

H. Tajfel (1978) rozlišuje 4 typy asimilace:

1. Asimilujícími nejsou kladeny žádné překážky ani ze strany menšiny, kterou opouštějí, ani ze strany většiny, do které vstupují. Příkladem jsou mnohé imigrantské etnické skupiny v USA, včetně Čechů a Slováků.
2. I když se asimilující mohou ve svém novém prostředí přizpůsobit v mnoha směrech bez omezení, nenastává jejich plné přijetí většinou. Příkladem je postavení Židů v zemích se silnou tradicí antisemitismu.

3. „Nelegitimní“ formy, kdy člověk, aby byl akceptován většinou, svůj skutečný původ tají, např. změni jméno. To často může vést k odmítání původní skupiny, což se projevuje odporem až nenávistí k ní.
4. Jde o pokusy menšiny uchovat si svou vlastní identitu a přitom se stále víc dotahovat na většinu v oblastech, které jsou ve společnosti ceněny. Označuje se to jako akomodace, nebo sociální soutěžení. Příkladem je hnutí amerických černochů v 60. letech 20. století, které charakterizoval slogan „Black is beautiful“. (Bačová, 2008)

Asimilace může být dobrovolná nebo vynucená. V případech, kdy je etnicita založena na vzhledu, je asimilace prakticky nemožná. Ve Spojených státech se většina přistěhovaleckých skupin historicky asimilovala. Po dvou generacích obvykle přestali mluvit mateřským jazykem a uchovali si nejasné vzpomínky na svou původní vlast. (Bačová, 2008)

Akulturace imigrantů je proces, který je ovlivněn mnoha faktory, např. úrovní vzdělání, věkem a pohlavím imigrantů. Důležitá je ale především **kulturní distance** definovaná jako „*stupeň blízkosti či vzdálenosti kultury hostitelské země kultuře původní země imigrantů*“. Ta ovlivňuje i postoj příslušníků hostitelské země k imigrantům. Čím větší je rozdílnost kultur, tím je pravděpodobnější, že obyvatelé hostitelské země budou imigranty přijímat hůře. V takovém případě lze i s větší pravděpodobností očekávat komplikace v soužití. (Průcha, 2004)

Důležitým problémem při psychologickém zkoumání adaptace imigrantů v hostitelské zemi je **mezigenerační transmise hodnot**. To lze vysvětlit jako předávání určitých hodnot původní kultury od rodičů k dětem a může mít významný vliv na jejich pozdější výběr strategie, které v procesu adaptace uplatní. (Průcha, 2004)

Imigranti většinou uplatňují při své adaptaci v hostitelské zemi strategii integrace, zatímco příslušníci dominantní populace v hostitelské zemi preferují u imigrantů strategii asimilace. Důsledkem tohoto rozporu je to, že čím více lpí imigranti na své etnické identitě, tím více se stávají terčem předsudků nebo i diskriminace ze strany populace hostitelské země. (Průcha, 2004).

Průběh adaptace je ovlivněn mnoha faktory: jednak emigranty samotnými, jednak imigrační politikou země a přístupem majoritní populace k imigrantům (Drbohlav, 2001).

Z hlediska faktorů na straně nového prostředí hraje důležitou roli imigrační politika dané země. Castles rozlišuje tři základní modely imigrační politiky: diskriminační, asimilační a multikulturální (pluralitní) model. *Diskriminační model* (který je víceméně uplatňován například v Německu) předpokládá pouze dočasný pobyt cizinců. Imigrantům proto umožňuje vstup do určitých společenských sfér (například na trh práce), do ostatních však nikoli (například imigranti nemohou získat občanství, nejsou zařazeni do systému sociální péče atd.). *Asimilační model*, jemuž se nejvíce blíží imigrační politika a praxe Francie, je orientován na rychlou adaptaci imigranta do nové společnosti. Imigrantovi je umožněno poměrně rychlé získání občanství, za které ovšem zaplatí ztrátou svého mateřského jazyka a svých specifických kulturních rysů. *Multikulturální* (pluralitní) model je typický pro Kanadu, Austrálii a Švédsko a do jisté míry i dnešní Nizozemsko a USA. V těchto zemích jsou imigrantům dána stejná práva ve všech společenských sférách, aniž by se očekávalo, že se vzdají svých specifíků (Drbohlav, 2001).

Aby byl průběh adaptace co nejlepší, je třeba, aby se imigrant snažil poznat nové prostředí co nejrychleji a nejdůkladněji. K tomu je samozřejmě nutné osvojit si řeč co nejlépe a v době co nejkratší. Řeč umožňuje lepší a bezprostřednější styk s lidmi, dává klíč k detailnějšímu poznávání jejich životního stylu obyvatel cílové země, jejich názorů, postojů i předsudků. Proniknout do společnosti znamená především snažit se pochopit její zvláštnosti a problémy. Je třeba zvykat si na povahově odlišné lidi z jiných národů, přijímat je bez zbytečné kritiky a výhrad. (Diamant, 1995)

Adaptaci ale může bránit vnitřní strnulost, nepružnost, vnitřní odpor, nerozhodnost a kolísání. Překážkou mohou také být vžití návyky a zvyklosti, pokles ve společenském či pracovním zařazení, ztráta možnosti uspokojovat některé potřeby a zájmy v novém prostředí. Další překážkou může být i přerušování započatého díla, znemožnění realizovat životní plány, ztráta kontaktu s přáteli a známými. Jedním z nejčastějších projevů porušeného procesu adaptace je stesk po domově nebo po vlasti. Stesk po vlasti může být do jisté míry zkouškou toho, zda jedinec skutečně stojí za svým rozhodnutím usadit se v nové vlasti. (Diamant, 1995)

Adaptace nemusí nutně znamenat zřeknutí se všech dosavadních zvyklostí, tradic, názorů nebo citových vazeb a vztahů. Člověk si může uchovat určitou autonomii v novém prostředí v tom smyslu, že si uchová ze své minulosti to, co považuje za nejhodnotnější. Míra autonomie neboli odlišnosti od ostatních členů, by se však neměla stát překážkou adaptace. (Diamant, 1995)

3.6 Charakter americké společnosti

Spojené státy patří mezi tzv. imigrační země, tzn., že se vytváří z různých národních a kulturních vlivů. Pro takovou společnost je pak charakteristické určité odvrácení od minulosti a upřednostňování budoucnosti.

Otázka národní identity je zde velmi problematická. Nelze ji hledat ve společné minulosti, náboženství nebo kultuře. Musí se pak vytvářet na jiném základě. V americkém případě se tímto základem stala hodnotová výbava amerického politického systému a „poslání“ šířit civilizaci a demokracii ve světě. Takto pojatá identifikace zřejmě vytváří lepší předpoklady pro integraci různých skupin do společnosti, než je tomu v evropských společenstvích, kde je identifikace založená na společné krvi a historii. (Dvořáková, 2002)

3.6.1 Americké asimilační modely

Melting Pot (Tavicí tyglík)

Termín tavicí tyglík použil poprvé v osmdesátých letech osmnáctého století Hector St. John de Crevecoeur. Vyjádřil tím svůj názor, že jednotlivci všech národů jsou přetaveni v novou lidskou rasu. Tato nová rasa je složena z příslušníků anglického, skotského, irského, francouzského, holandského, německého a švédského národa. Nový Američan tak podle něj odloží veškeré tradiční předsudky a obyčeje a osvojí si nové, přiměřenější způsobu jeho života, jakož i charakteru jeho vlády i jeho nového společenského postavení. Melting Pot tak má představovat proces utváření zcela nové kultury. (Huntington, 2005)

Realita této představy tkví v tom, že přežití ve společnosti nutí k přijetí určitého způsobu života, komunikace, podnikání i ke způsobu řešení problémů a konfliktů. To se týká vnější proměny. Otázkou je, do jaké hloubky člověka ona proměna zasáhla. Kritikou působení

tavicího tyglíku je převládající vliv bílého anglo-saského protestantismu, který určoval podobu a hodnoty Američana, především v politické kultuře. (Dvořáková, 2002)

Anglokonformní model

Anglokonformní model oproti tavicímu tyglíku dává přednost kulturní asimilaci. Vychází z předpokladu, že jsou přistěhovalci i jejich potomci schopni si osvojit standardní anglosaský kulturní model a že se dokáží přizpůsobit kulturním tradicím anglo-amerického obyvatelstva, tedy kultury prvních osadníků. Pro tento model existuje kulinářská metafora – tomatová polévka. Ta představuje tradiční angloprotestantskou kulturu. Do této polévky přichozí imigranti přidávají celer, smaženou housku, koření, petržel a jiné přísady, které sice polévku dochucují a obohacují, ale nakonec jsou stejně pohlceny tím, co přes všechnu snahu je stále jen tomatová polévka. (Huntington, 2005)

Kulturní pluralismus

V roce 1915 přišel Horace Kallen se salátovým obrazem Ameriky, který nazval „kulturní pluralismus“. Podle této teorie vycházela skupinová identita z původu a nikoliv z kultury. Kallen ve svém výroku prohlašuje, že „lidé mohou v té či oné míře změnit oblečení, politické přesvědčení, manželku, náboženství nebo životní filozofii; nemohou si však změnit prarodiče. Ir zůstane Irem, Žid zůstane Židem... Ir a Žid jsou totiž výtvoři přírody; občan a příslušník církve jsou artefakty civilizace.“ Lidé tedy mohou změnit svou kulturní příslušnost, etnickou ale nikoliv. Prosazuje takový model, ve kterém spolu žije několik národností pod záštitou jedné civilizace. (Huntington, 2005)

Zdroje asimilace

Faktory, které v minulosti pomáhaly úspěšné asimilaci přistěhovalců do americké společnosti:

- 1) Většina přistěhovalců pocházela z evropského kontinentu a jejich kultura byla podobná nebo kompatibilní s americkou.
- 2) Přistěhovalectví bylo provázeno autoselekcí; potenciální přistěhovalci museli být ochotni podstoupit náklady, rizika a nejistoty spojené s přistěhovalectvím.

- 3) Přistěhovalci se vesměs chtěli stát Američany.
- 4) Přistěhovalci, kteří nekonvertovali k americkým hodnotám, kultuře a způsobu života, se vrátili do svých původních vlastí.
- 5) Přistěhovalci pocházeli z mnoha zemí, přičemž nikdy nepřevažovali přistěhovalci z jedné země nebo hovořící jedním jazykem.
- 6) Přistěhovalci se rozptýlili do mnoha etnických enkláv po celých Spojených státech, přičemž žádná specifická skupina přistěhovalců nedosáhla v žádném regionu ani větším městě většinového postavení.
- 7) Přistěhovalectví bylo diskontinuální, bylo provázeno přestávkami a výkyvy, a to jak globálně, tak s ohledem na jednotlivé země.
- 8) Přistěhovalci bojovali a umírali ve válkách vedených Amerikou.
- 9) Američanům byl vlastní všeobecně sdílený, poměrně jasný a vysoce pozitivní koncept americké identity a ten byl živnou půdou pro aktivity, instituce a programy na podporu amerikanizace přistěhovalců. (Huntington, 2005)

Tyto faktory byly platné při asimilaci předchozích generací. Asimilace současných přistěhovalců je pomalejší, méně důkladná a nemusí se tak jednat o amerikanizaci.

V minulosti se v americké společnosti ujal předpoklad, že hladkost a rychlost, se kterou se přistěhovalci asimilovali do americké kultury a společnosti, do značné míry závisí na kompatibilitě a podobnosti sociálního a kulturního prostředí zemí jejich původu se sociálním a kulturním prostředím USA. Za největší hrozbu tak byli považováni přistěhovalci ze zemí ovládaných absolutistickými panovníky, které byly potenciálním zdrojem velkých počtů emigrantů. Tito emigranti tak s sebou přinášeli principy své vlády. (Huntington, 2005)

Důležitější z hlediska asimilace přistěhovalců jsou ale jejich motivy a charakter. Ti, kteří se rozhodnou dobrovolně opustit svou vlast, aby žili v jiné a tak vzdálené zemi, se liší od

těch, kteří tak neučiní. Emigranti, kteří v minulosti odcházeli do USA, byli výjimeční, podnikaví a soběstační lidé, kteří přesně věděli, co dělají.

Významným činitelem asimilace byla americká škola. Tomáš Čapek ve své knize Naše Amerika napsal: „Tu chvíli, kdy dítě překročí práh školy, jest osud budoucího příslušníka zpečetěn...Kdo vychodil zdejší školu, není schopen česky jednat“. Rodiče na děti mluvili česky, ale ty jim odpovídaly anglicky. Byl tu evidentní vliv dětí prošlých americkou školou na rodiče. (Vaculík, 2009)

K asimilaci přispívaly i smíšené sňatky, i když ještě i ve třetí generaci dávali mladí muži přednost dívkám své národnosti. Smíšené sňatky byly uzavírány nejčastěji s příslušníky středoevropských národů, nejvíce se Slováky. (Vaculík, 2009)

Zhruba od 60. let však ve Spojených státech dochází k jevu, jenž je v kontextu dosavadního průběhu etnických procesů v USA významným pokrokem. Již dříve zpochybňovanou představu o všeobecné a všemocné působnosti „melting potu“, amerikanizačního kotle, přetavujícího všechna etnika ke svému obrazu, je třeba podrobit značné revizi. Dochází k období „etnického znovuoživení“, době zvýšeného zájmu příslušníků jednotlivých etnických skupin o svůj vlastní specifický původ a etnické tradice. Tato skutečnost také souvisí s růstem zájmu anglosaské Ameriky o tuto problematiku a přihlašování se k uznávání významu úlohy imigrantů při vzniku a formování amerického národa a společnosti. Tento jev (oživení vědomí etnického původu a zájem o specifika s ním související) se zčásti týká i českoamerické populace. Dochází k určité renesanci české kultury, roste zájem o výuku českého jazyka. I na české etnikum v USA je tak do určité míry možno aplikovat model M.L. Hansena, tzv. „Law of the Return of the Third Generation“, podle něhož se „vnuci“ snaží rozpomenout na to, na co se „synové“ snažili zapomenout. (Šatava, 1986)

3.6.2 Amerikanizace přistěhovalců

Pojem a idea amerikanizace se objevuje koncem 18. století současně s přistěhovalectvím. Byly reakcí na potřebu učinit z nově příchozích Američany. Amerikanizace podle soudce Louise Brendeise v r. 1919 znamenala, že si přistěhovalec „osvojí způsob oblékání, jakož i další jazyky charakteristické pro tuto zemi...namísto svého mateřského jazyka začne

používat angličtinu a učiní vše pro to, aby jeho zájmy a sympatie byly pevně svázány s touto zemí, a beze zbytku se identifikuje s našimi ideály a s našimi aspiracemi, přičemž s námi bude spolupracovat na jejich realizaci“. Další zastánci amerikanizace ještě přidávali přijetí amerického občanství a rezignaci na věrnost svému bývalému národu. (Huntington, 2005)

Potřeba amerikanizovat přistěhovalce dala vzniknout spoustě sociálním hnutím a institucím. Jednalo se o klíčovou etapu progresivistické fáze americké politiky. Nově se rozvíjející industriální korporace potřebovaly dělníky z řad přistěhovalců, a tak zakládaly školy, kde je učili anglickému jazyku a specifikám místní kultury. Obchodní komory v každém větším městě s velkou přistěhovaleckou komunitou pořádaly amerikanizační program. Stejně programy nabízelo i množství neziskových organizací – YMCA, Synové americké revoluce, Koloniální dámy Ameriky. (Dvořáková, 2002)

3.6.3 Náboženství

Náboženství hraje v očích Američanů významnou roli. Důkazem toho jsou i všechny dolarové bankovky, na kterých si můžete přečíst nápis „In God We Trust“ (Věříme v Boha). Nápis neříká, v jakého Boha máme věřit, a v tomto směru odráží pluralitu víry americké společnosti. Víra a náboženství hrály v americkém vývoji velkou roli, často byly zdrojem konfliktů. Ti, co hledali v Americe náboženskou svobodu, ji často upírali ostatním. Náboženství bylo i nástrojem zařazování imigrantů do společnosti, kdy se stávali součástí malých farností. V mnoha případech ale i asimilaci bránila. Zejména katolická církev pomáhala udržet původní národní identity u Italů, Poláků, Irů nebo Hispánců. Odlišné náboženské vyznání mnohdy i vedlo ke xenofobním reakcím americké společnosti vůči imigrantům. (Dvořáková, 2002)

Značný význam ve společenském životě mají církevní komunity. Říká se, že pro imigranta je velmi důležité zvolit si vhodnou církev, odtud se bude odvozovat jeho přijetí danou společností i kvalita sociálních kontaktů. To ovšem platí i o rodilých Američanech. Víra v Boha a příslušnost k nějaké církvi je pro okolní společnost „zárukou slušnosti“ a určuje jeho postavení ve společnosti.

3.6.4 Imigrační proces

Na dějiny americké imigrace lze rozdělit do čtyř období: koloniální období, polovina 19. století, přelom 20. století a období po roce 1965. Každé období přivedlo do Spojených států jiné národní skupiny, rasy a etnika. Během 17. století přišlo do koloniální Ameriky přibližně 175 000 Angličanů. Více než polovina evropských imigrantů během 17. a 18. století přijela do Ameriky jako sluhové. Polovina 19. století je charakteristická hlavně přílivem přistěhovalců ze severní Evropy, počátek 20. století pak především imigranty z jižní a východní Evropy. Přistěhovalectví po roce 1965 se vyznačuje imigrací ze zemí Latinské Ameriky a Asie. (Jones, 1992)

V prvních letech Spojených států byla imigrace méně než 8 000 lidí ročně, a to včetně francouzských uprchlíků po převratu na Haiti. Po roce 1820 se přistěhovalectví postupně zvyšovalo. Od roku 1836 do roku 1914 přišlo do Spojených států přes 30 mil. Evropanů. Kolem poloviny 19. století přicházela většina přistěhovalců ze zemí jako Itálie, Rusko, Rakousko-Uhersko, Německo, a to po 15 procentech. Přistěhovalci ze Skandinávie, Irska a Británie přicházeli po 10 procentech. V té době se objevil jednotný názor, že přistěhovalcům by nemělo být dovoleno vytvářet spolu se svými krajany uzavřené enklávy. To by totiž vedlo k tomu, že by si uchovali svůj jazyk, zvyky a zásady. Naopak, pokud by se sžili s místními lidmi, přijali by oni nebo jejich potomci i jejich hodnoty. Tyto postoje získaly legislativní posvěcení v roce 1818, když Kongres zamítl petici irsko-amerických organizací, které požadovaly, aby část teritoria přidělil irským přistěhovalcům k osídlení. V roce 1875 došlo k vydání prvního imigračního zákona. (Huntington, 2005)

Vrchol evropského přistěhovalectví byl rok 1907, kdy do USA přišlo na 1 285 349 osob. V roce 1910 žilo v USA 13,5 milionu imigrantů. V roce 1921 Kongres přijal zákon Emergency Quota Act, který byl následovaný zákonem Immigration of Act vydaným v roce 1924. Zákon byl zaměřen na přísnější omezení příchodu imigrantů ze zemí jižní a východní Evropy, a to především Židů, Italů a Slovanů, kteří začali vstupovat do země ve stále větších počtech. První z roku 1921 umožňoval roční imigraci z jednotlivých států do maximálně 3 % počtu obyvatel USA k roku 1910, kteří z daného státu pocházeli. Druhý z roku 1924 byl založen na stejném principu, ale povoloval maximálně 2 % a vztahoval se na počty obyvatel z roku 1890. Zákon tak prováděl jasnou rasovou selekci imigrantů: např. roční limit

byl pro Irsko 28 567 osob, pro Československo 3 073 osob a pro Indii 100 osob. Většina evropských uprchlíků, která prchala před nacisty a druhou světovou válkou, se tak setkala s odmítnutím ze strany Spojených států. (Jones, 1992)

Imigrace ve 30. letech 20. století byla výrazně ovlivněna velkou hospodářskou krizí, která tvrdě zasáhla Spojené státy a trvala deset let. V roce 1929 před tím, než krize zasáhla, bylo zaznamenáno 279 678 imigrantů. Oproti tomu v roce 1933 přišlo do USA pouhých 23 068 imigrantů. (Jones, 1992)

Zákon z roku 1965 (The Immigration and Nationality Act Amendments) zrušil systém národních kvót a naopak posílil imigraci na základě rodinných vazeb. Úpravou imigrační politiky tak dochází k nové imigraci z neevropských zemí (Latinská Amerika a Asie), která mění etnickou podobu Spojených států. Zatímco v roce 1970 představovali evropští imigranti 60 % z celkového počtu cizinců, v roce 2000 je to pouze 15 %. Imigrace se v letech 1965-1970 zdvojnásobila, stejně tak v letech 1970-1990. (Barša, Baršová, 2005)

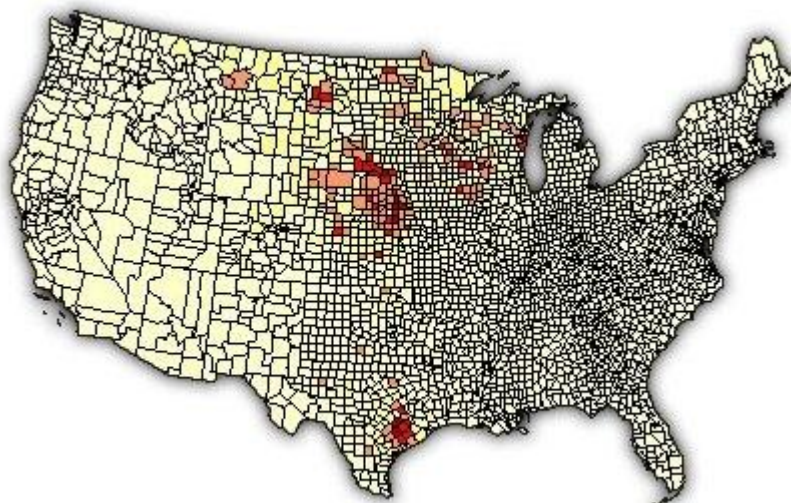
V roce 1990 George W. Bush podepsal nový imigrační zákon (Legal Immigration Act), který zvýšil legální imigraci do USA o 40 %. Na výzvu Billa Clintona požadovala americká komise pro imigrační reformy omezení legálních přistěhovalců na zhruba 550 000 za rok. (Jones, 1992)

Téměř 8 mil. imigrantů přišlo do USA v letech 2000 – 2005, což představuje největší číslo v rámci pětiletého období v historii USA. Téměř polovina jich vstoupila nelegálně.

4 Praktická část

4.1 Krajané v USA

Podle statistických údajů, vycházejících z posledního sčítání lidu ve Spojených státech v r. 2000, se nyní k českému původu hlásí 1,9 mil. osob. Tím se USA řadí na první místo jako země s největší českou komunitou v zahraničí. Český původ ale nemusí být nutně shodný s českou komunitou. (Dubovický, 2003)

Obrázek 2- Koncentrace Čechů v USA

V USA je česká menšina na 25. místě v pořadí menšin podle počtu. Češi tvoří 0,8 % celkové populace USA. Největší komunity jsou soustředěny ve velkých městských aglomeracích - Chicago, New York, Los Angeles, Washington, dvojměstí St. Paul/Minneapolis, dále pak ve státech Texas, Illinois, Kalifornie, Wisconsin, Minnesota a Nebraska, kde se vyskytuje i větší počet (původně ryze) českých farmářských komunit. V Nebrasce tvoří osoby českého původu nejpočetnější etnickou komunitu ve vztahu k celkové populaci státu (6,2%). (Vaculík, 2009)

Konkrétně se k českému původu v Texasu hlásí 170 217 lidí, na druhém místě je stát Illinois s 88 367 lidmi, 50% český původ pak uvedlo 66 812 osob. V Ohiu se k českému původu přihlásilo 51 217, 50% Čechů je tam 66 812. Po státě Illinois se nejvíce osob s 50% českým původem nachází ve Wisconsinu – 90 054. (Dubovický, 2003)

Údaje získané při sčítání lidu vycházejí z vyjádření dotazovaných osob o jejich původu (*ancestry*), ke kterému mají nejbliže a hlásí se k němu, bez ohledu na délku pobytu v USA a počet generací. Celkové počty tedy zahrnují jak osoby narozené na území ČR, tak osoby, jejichž předkové žijí v USA po několik generací. Většina z těchto necelých dvou miliónů lidí neovládá český jazyk. Přesto se ve velké většině hlásí ke svým předkům a tradicím.

4.1.1 Krajské spolky

Hlavním znakem krajských organizací v USA je jejich roztržitost. V současné době existuje kolem 166 větších či menších spolků a organizací. Organizace vznikaly z jednotlivých emigračních vln, kdy noví přistěhovalci zakládali vlastní organizace a odmítali se začlenit do již existujících krajských struktur, ať už z důvodů odlišných zájmů nebo politické a ideologické orientace.

Organizace a spolky se rovněž různě překrývají a bývají personálně propojené. Někteří zvláště aktivní jedinci jsou členy vedení většího počtu různě zaměřených organizací. Existují spolky s pouze lokálním dosahem, ale i organizace s celoamerickou působností a s mnoha pobočkami v jednotlivých státech a městech.

Za organizace s celoamerickou působností lze považovat tyto:

Rada vzájemnosti Čechů a Slováků dřívější Rada svobodného Československa, která byla založena ve Washingtonu, D.C. dne 25. února 1949 jako ústřední politická organizace československých exulantů za účelem boje za osvobození Československa od komunistického režimu. Rada vzájemnosti Čechů a Slováků byla založena se stejným členstvím, ale pod novým názvem a s novou ústavou v roce 1993 po rozdělení Československa na Českou a Slovenskou republiku. (Dubovický, 2003)

Americký fond pro obnovu Československa (American Fund for Czechoslovak Recovery - AFCR) - původně fond pro uprchlíky z Československa - tzv. American Fund for Czechoslovak Refugees (AFCR). Organizace sídlí v New Yorku, prezidentem je Vojtěch Jeřábek. Tento spolek hospodaří se značným fondem (ve výši cca 1,7 mil.USD), převzatým z fondu pro uprchlíky. Vzhledem k tomu, že prostředky byly určeny pro Československo, zůstávají dnes (po rozdělení státu) prakticky nevyužity (ojediněle podpora českých studentů). Uvažuje se o rozdělení finančních prostředků mezi ČR a SR a zřízení stipendijního fondu. (Dubovický, 2003)

Společnost pro vědy a umění je nezisková kulturní organizace věnovaná snaze o vzdělanosti, svobodné šíření myšlenek a podporu komunikace mezi lidmi. Sdružuje učence, vědce, umělce, spisovatele, studenty, právníky, podnikatele a další po celém světě,

kteří mají profesní, rodinné nebo jiné zájmy v České republice a na Slovensku, jejich historii, obyvatelstvo, nebo jejich kulturní a intelektuální příspěvky.⁵

Národní české a slovenské muzeum a knihovna v Cedar Rapids, stát Iowa (The National Czech and Slovak Museum and Library - NCSML) - Původně bylo založeno v roce 1974, později byla v hodnotě 2,6 mil. USD (zhruba polovinu věnovali krajané) vystavěna nová budova, která byla oficiálně dedikována 21. října 1995 za účasti prezidentů W.J. Clintona, M. Kováče a V. Havla. Jedná se o naše jediné tzv. národní muzeum na půdě USA. Hlavní činnost NCSML se orientuje na uchování českých a slovenských památek 19. a 20. století, jak byly nashromážděny z darů mnoha přistěhovalců. Vedle stálých sbírek je součástí muzea i poměrně velká knihovna (přes 10.000 svazků), archiv a badatelna, jejichž účelem je vytvořit centrum pro česká a slovenská studia pro širší, především americkou veřejnost. K muzeu patří i tzv. Přistěhovalecký dům (Immigrant Home), což je nedávno rekonstruovaná původní stavba českých přistěhovalců. Pozitivní je skutečnost, že v posledních letech muzeum začalo klást stále větší důraz i na prezentaci současného českého výtvarného a hudebního umění a na seznamování americké veřejnosti se současnou realitou obou zemí. ČR je zde prezentována nejen jako země s bohatými kulturními tradicemi, ale jako moderní a technologicky vyspělá země, která si zaslouží pozornosti amerických obchodních a politických kruhů. NCSML rovněž pravidelně pořádá vzdělávací programy, jako např. večery s českou literaturou a poezií, přednášky o ČR a SR, vystoupení našich umělců, besedy na aktuální témata a rovněž od roku 2000 každoročně pořádá jednu z největších konferencí v USA věnovanou nejen historii a kultuře ČR a SR, ale i současnému postavení obou republik ("Czech and Slovak 20th Century in Retrospect"). V roce 2000 NCSML zahájilo vydávání vlastního časopisu Slovo, který vychází 1x ročně a bývá monotematicky zaměřen na některé ze závažných témat české a slovenské historie a současnosti.

Na rozdíl od většiny krajanských muzeí a knihoven spolkového charakteru je NCSML institucí profesionální. Profesionalita se odráží jak v systematické akviziční činnosti (sběr archivního a knižního materiálu), tak zejména ve výstavnictví a v pořadech, kterými muzeum doprovází své hlavní aktivity. NCSML úspěšně prezentuje ČR v USA nejen

⁵ *Society of Arts and Sciences* [online]. 2007 [cit. 2011-03-23]. Home Page. Dostupné z WWW: <<http://www.svu.vutbr.cz/index.phtml?vnitrek=uvod>>.

rozsahem svých aktivit, ale především jejich kvalitou a dosahem u americké veřejnosti. Věhlas muzea přiměl např. i Madeleine K. Albrightovou k její překvapivé návštěvě v listopadu 1999, kdy nečekaně změnila svůj oficiální program a nařídila návštěvu muzea.⁶

Americký Sokol je organizace mnoha tváří. Vede své členy po celý život od útlého mládí až k dospělosti k fyzickému a morálnímu zdraví, dobrému občanství a zodpovědnému vlastenectví. Tyto cíle jsou uskutečňovány prostřednictvím obecné fyzické kondice, gymnastiky aktivit a sportu, ale i pestrými a kulturními aktivitami.

Sokol Tabor

Sokol Tabor je druhou nejstarší jednotkou ve Spojených státech. Byl založen v roce 1866 ve střední části Chicaga. Slučováním s jinými Sokoly se Sokol Tabor pomalu přesunul na západ, Tyto sloučení vytvořily potřebu větší budovy a tak se v roce 1924 přemístil do Berwynu.

V současné době nabízí pestrou škálu programů pro všechny věkové kategorie. Jedná se například o programy jako „Taste of Sokol“, kde učí kulturním vlivům různých zemí díky jejich receptům. Nechybí samozřejmě vzdělávací program, který má za úkol naučit děti první pomoci a samozřejmě také program, jehož cílem je zlepšení fyzické kondice. Sociální programy zase podporují společné aktivity jednotlivců i rodin. Sokol Tabor také vydává své periodikum Tabor Talk.

Současným prezidentem Sokola Tabor je Theodore Polashek, který svou funkci zastává 2 roky. Své působení v Sokolu zdůvodňuje takto: *„Byl jsem trenérem v Sokolu už od svých 16 let. Miluju Sokol. Miluju na Sokolu všechno a to, na čem stojí. Sokol mě naučil spoustu věcí a jak v životě jednat. Pracuji jako dobrovolník, peníze v tom nehrají žádnou roli.“* Sokol ho podle něj naučil disciplíně, respektu k ostatním i starším lidem, a být týmovým hráčem.

⁶ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. 2008 [cit. 2011-03-19]. Češi v zahraničí. Dostupné z WWW:
<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/kultura_a_krajane/krajane/krajane_ve_svete/cesi_v_zahranici.html>.

V Sokolu Tabor bychom už příliš Čechů nenašli. Jak uvádí pan Polashek: „*Sokol navštěvují různé etnické skupiny: Mexičané, Afro-američané, Poláci i Američané. I všechny věkové skupiny od dětí po dospělé.*“ Čecho-američané tak podle něj tvoří asi 30 % členů spolku. Tuto slabou účast komentuje takto: „*Češi v Chicagu, které znám, jsou tak půl na půl. Někteří trvají na svých českých kořenech, jiní se o něj nestarají vůbec.*“ Tvrdí, že i přes členskou základnu, jsou typickou českou organizací: „*Pořád jsme Češi, máme českou školu a zpíváme českou národní hymnu.*“

Co se týče spolupráce s českým Sokolem, udržuje ji pouze on. Několikrát ročně jezdí do České republiky, aby se setkal s vedoucími českého Sokola, a poslední dva roky k nim jezdí učit rokenrol čeští instruktoři. Financování se snaží zajistit vlastními zdroji, které uvádí jako večere, taneční představení, různá show a poplatky. Součástí Sokola je i česká škola. Přesto ale mnoho lidí v organizaci česky nemluví. Sám pan Polashek se snaží mluvit co nejvíce. Nicméně i tento rozhovor probíhal v angličtině.

4.2 Místo výzkumu

Tato New Yorku znamenala pro imigranty první kontakt s americkou půdou, respektive Ellis Island, kde byla přistěhovalecká stanice pro imigranty toužící dostat se do USA. Dnes se tam nalézá Muzeum přistěhovalectví, kde si v seznamech můžete najít předky, kteří tímto místem prošli. Součástí muzea jsou i sbírky věcí, které si imigranti brali s sebou do Ameriky. Součástí této sbírky jsou i české věci, např. kniha pohádek, kroj atd. Trvale se zde usazovala ale jen menší část přistěhovalců, většina z nich nacházela nový domov dál na západě a New York fungoval více jako přestupní stanice.

New York je místem, kde se soustřeďují komunity z celého světa. Najdeme zde obrovskou čínskou čtvrť (Chinatown), italskou (Little Italy), portorikánskou, židovskou, ukrajinskou atd. Samozřejmě se tam nachází i místo, kde se usídlovali Češi. Trvalé osídlení se soustředilo do oblasti New York City, zejména do východního Manhattanu a Astorie v Queensu. Od osmdesátých let se Češi usazovali ve východní části Upper Manhattanu mezi 61. a 75. ulicí.

V Astorii v Queensu se nachází restaurace Zlatá Praha a o kousek vedle i Bohemian Hall, kde je velká zahrádka, na které se konají venkovní koncerty. V obou provozovnách obsluhují Češi nebo Slováci a můžete si tam dát typicky českou i slovenskou kuchyni. Konkrétně ve Zlaté Praze nabízejí

Obrázek 3- Bohemian Hall v Queensu

točené české pivo (Pilsner Urquell a Krušovice), Becherovku, Fernet atd. Na stěnách visí fotografie majitele se slavnými osobnostmi, které restauraci navštívili. Pohled do kuchyně je ale zarážející – Mexičané vaří svíčkovou.

V New Yorku se nachází i významné objekty podporující prezentaci České republiky v USA. Mezi takové patří **Česká národní budova**, která se nachází v Upper East Side na Manhattanu. Kdysi centrum českých a slovenských imigrantů je po svém slavnostním znovuotevření v říjnu 2008 opět místem kulturních a společenských setkání. Po kompletní rekonstrukci v letech 2003-2008 se Česká národní budova stala sídlem Generálního konzulátu České republiky, Českého centra v New Yorku a krajanské společnosti Bohemian Benevolent and Literary Association, zkráceně BBLA. České centrum pořádá také kurzy českého jazyka pro začátečníky i pokročilé. V rámci filmového klubu promítají české filmy, pořádají divadelní představení, koncerty, přednášky. Nachází se tam také knihovna s knihami v češtině i českými knihami přeloženými do angličtiny.⁷ Ve městě je aktivní pobočka **Sokol New York**, která má na 71. ulici vlastní budovu (*Sokol Hall*).

Dá se i říci, že Češi v USA žijí v jakési symbióze se Slováky. Vzájemně si pomáhají při nejrůznějších příležitostech a celkově drží při sobě. Není se čemu divit. Pro většinu Američanů jsme pořád Československo. Tak trochu nad nimi jsou Poláci, kterých je zde samozřejmě mnohem více, a v každém větším městě mají obchod s polským zbožím. Tyto

⁷ *Bohemian National Hall* [online]. 2009, 9.3.2011 [cit. 2011-03-09]. Poslání. Dostupné z WWW: <<http://www.bohemiannationalhall.com/index/mission/lang/cz>>.

obchody oceňují ale i Češi, protože jediné tam seženou mouku, ze které se dají udělat knedlíky.

4.3 Respondenti

Vivian Bernstein, 57 let

Žije v New York City. Její rodiče, Židé, kteří přežili holocaust, odešli po druhé světové válce do Venezuely, protože nedostali americká víza. Paní Vivian se tedy narodila ve Venezuele, ale do USA natrvalo odešla studovat na univerzitu, když jí bylo 21 let. Vystudovala francouzskou a anglickou literaturu na Tufts University a angličtinu na pedagogické fakultě Kolumbijské university. Pracuje jako vedoucí zákaznického centra v OSN. Má na starosti skupinové programy a vztahy s veřejností. Je vdaná za Američana, se kterým se seznámila ve Venezuele. Mají spolu dvě děti: dceru Michelle a syna Petera.

Tomas P. Erban, 64 let

Bydlí v Coral Gables, stát Florida. Je bratrem paní Vivian Bernstein, ale na rozdíl od ní se narodil ještě v Čechách. Do USA se natrvalo odstěhoval s rodinou v roce 1993. Vystudoval obchodní administrativu na Bostonské univerzitě. V současné době je v důchodu, ale předtím pracoval jako senior executive ve společnosti Bacardi. Je ženatý, jeho žena je Venezuelanka. Mají dvě dcery: Rebecu (29 let) a Elisabeth (35 let).

Anne Roos, 78 let

Bydlí ve městě Nashville, stát Tennessee. S rodiči emigrovali v roce 1939 kvůli blížící se 2. světové válce, když jí bylo 7 let. Její tatínek vystudoval inženýrství na Sorbonně a ekonomii na Karlově univerzitě. Do USA odešli, protože tam tatínek pracoval a jeho přátelé ho pozvali. Později působil jako profesor na univerzitě v Jižní Karolíně. V roce 1948 se kvůli vážné nemoci v rodině vrátili zpět do Československa, kde navštěvovala české gymnázium. Poté, co se k moci dostali komunisti, opustili zemi natrvalo. Paní Anne vystudovala architekturu na Harvardu a v současné době je v důchodu. Je vdaná za Američana, univerzitního profesora. Mají 4 děti.

Martin Horsky, 53 let

Bydlí ve městě Meriden, stát Connecticut. Do USA odešel v roce 1978, aby mohl žít svobodně a podle vlastních představ. Pracuje jako obchodník. Za ženu má Američanku, se kterou má dvě dospělé dcery: Terezu a Miru.

Paní Ladi (Ladislava), 40 let

Bydlí ve městě Charlottesville, stát Virginia. Poprvé přijela do USA v roce 1994. Natrvalo se ale přestěhovala v roce 1999. Vystudovala doktorandské studium a v současné době pracuje na lékařské fakultě University of Virginia v kanceláři navazujícího lékařského vzdělávání. Je vdaná za Američana a má syna Sebastiana, kterému jsou 3 roky.

Hana Friend, 27 let

V současné době bydlí v Tampě, stát Florida. Předtím bydlela 7 let v Kansas City. Do USA přiletěla v roce 2002, původně na roční AU PAIR program. Vystudovala gymnázium a dva roky studovala umění na americké univerzitě. Je podruhé vdaná. Oba manželé byli Američani. V současné době je nezaměstnaná, ve druhém měsíci těhotenství.

Michaela Dolak, 34 let

Bydlí v New Jersey. Do USA se přestěhovala před 11 lety, tedy v roce 2000. Vystudovala střední hotelovou školu. Je vdaná, manžel je Čech. Spolu mají tři děti: Veroniku, Natalii a Lukase.

Pavla Dvorakova, 28 let

Bydlí ve městě San Jose (Silicon Valley) ve státě California. Do USA přijela v roce 2001, ale má v USA i příbuzné z matčiny strany (dědečka dědeček bratr – je to tedy 4. generace). Zabývá se designem webových stránek a při tom si dodělává studia na univerzitě. Je vdaná. Její manžel je Pákistánec. Děti zatím nemá.

Kateřina Partlová, 35 let

Bydlí v New York City. Do USA se přestěhovala v roce 2001. Vystudovala gymnázium. Je rozvedená. Manžel byl Američan. Má dceru Nathalii, které je 6 let.

Theodore Polashek, 34 let

Žije ve městě Berwyn, stát Illinois. Jeho matka odešla do USA v roce 1975 za manželem, který byl Američan. Teddy je tedy potomek české matky a amerického otce. Pracuje jako hasič a radní. Působí i jako prezident Czech American Community Center v Berwynu a místního Sokola. Je svobodný a bezdětný.

Alice Vysata, 32 let

Bydlí ve městě La Jolla, stát California, ale narodila se v Short Hills, stát New Jersey. Její rodiče opustili Českou republiku z politických důvodů v roce 1969. Alice je tedy dcerou českých uprchlíků, narodila se ve Spojených státech. Má bratra Patrika, který studoval lékařskou fakultu Univerzity Karlovy. Vystudovala bakalářský stupeň na University of Miami a v současné době vlastní internetovou seznamovací agenturu.

Thomas Blaha, 63 let

Žije ve městě Bowling Green, stát Ohio. Je představitelem 3. generace Čecho-američanů. Jeho předci přišli do USA (Ohio) v 60. a 70 letech 19. stol. Studoval historii a politologii na Bowling Green State University a ekonomickou geografii na Western Illinois University. V současné době pracuje jako výkonný ředitel. Jeho žena je Američanka, má 2 děti: syna Noela a dceru Heather.

4.4 Výsledky výzkumu

Pro lepší porovnání získaných výsledků jsou respondenti rozděleni do 4 skupin. První skupina představuje osoby, které odešly z Československa s rodiči jako malé děti v letech v období před a po druhé světové válce. Druhá skupina je tvořena respondenty, kteří odešli po roce 1968 v době komunismu. V této skupině je bohužel pouze jeden respondent, takže její vypovídací hodnota je malá. Třetí skupinu tvoří osoby, které odešli ze země až po roce

1989, a představují tedy současnou emigraci. Poslední, čtvrtá skupina, je sestavena z potomků českých emigrantů. V rámci této skupiny bude ještě rozlišováno, zda se jedná o druhou nebo třetí generaci potomků.

Pro doplnění získaných výsledků budou dále využity i výsledky anket a informace z webové stránky věnované Čechům žijícím v USA - Czechmediary.com.

4.4.1 Důvod odchodu z vlasti

1. skupina (1939 – 1948)

Důvody odchodu této skupiny byly bezprostředně ovlivněné 2. světovou válkou. Paní Anne s rodiči měla štěstí a díky přátelům z USA, kteří je informovali o nebezpečí situace a pozvali je k sobě, se hrůzám války vyhnula.

Paní Vivian s bratrem Peterem takové štěstí neměla a s rodiči, kteří prožili válku v koncentračním táboře, odešla až po jejím skončení. Hlavním důvodem tedy byly ztráty a utrpení, které její rodina zažila. Jejich rozhodnutí také urychlila situace po válce, kdy už bylo zřejmé, že se komunisté chopí moci, a oni tak neměli představu o dalším politickém vývoji v zemi. Toto jsou důvody, které je vyhnali z vlasti. Nemohli ovšem odejít ihned do USA. Paní Vivian i Peter se poprvé na delší dobu dostali do USA díky jejich studiu na místních univerzitách. Život ve Spojených státech byl pro ně sen, který se později stal skutečností. Paní Vivian se provdala za Američana, takže se automaticky stala občanem USA. Její bratr se dočkal až mnohem později, díky své práci.

2. skupina (1968 – 1989)

Emigranti, kteří odešli ze země po roce 1968, tak učinili především z politických důvodů. Odešli převážně proto, že nesouhlasili s tím, co se stalo a svůj odpor nemohli nijak aktivně projevit, nesouhlasili s politikou SSSR. Chtěli svobodně žít a tím rozuměli možnost samostatně se rozhodovat, volit mezi různými zájmy podle vlastního uvážení. Tato svoboda pro ně znamenala nezbytnost k plnohodnotnému a šťastnému životu. Bylo ale i mnoho takových, kteří odešli z pracovních důvodů a chtěli se vrátit zpět do vlasti. To už ale nemohli a byli nuceni v zahraničí zůstat. Jak říká historik Antonín Kostlán: *"Komunistický režim udělal jednu věc, že každému, kdo odešel a zůstal tam delší dobu,*

vlastně přiřknul ortel někoho, kdo se nesmí vrátit. A když se vrátí, bude těžce potrestán. Takže vlastně i ten, kdo odcházel z profesních důvodů, protože měl pocit, že ve Spojených státech se mu dostane lepší podpory, bude mít lepší možnosti atd., tak se z něj stal chtě nechtě politický emigrant. Tyto motivy my těžko můžeme oddělovat, protože řada lidí, kteří odcházeli v letech 1968 - 69, byli lidé loajální vůči komunistickému režimu. Do té doby hráli tu hru na loajalitu a neměli pocit, že by se měli vůči režimu stavět. Režim je ale sám dostal do této situace. Vidíme řadu konkrétních lidských osudů v letech 1969 - 70, kdy jsou ve Spojených státech a západní Evropě mladí asistenti, je jim kolem 25 až 30 let, a ti se chtějí vrátit k rodině. Ten režim jim ale najednou dává ultimátum: vy se musíte vrátit okamžitě! Všechno nechte, jděte zpátky a zavřete za sebou vrátka společně s námi. A to je ten moment, který z nich vlastně dělá emigranty, protože oni mají své rozjeté odborné kariéry. A v tu chvíli musí volit mezi vlastí v té komunistické podobě, která nevypadala nijak vábně, a mezi odbornou kariérou."⁸

Tato skupina je představován pouze jedním respondentem, panem Martinem, který jako důvod svého odchodu uvedl možnost žít svobodně a podle vlastních představ.

3. skupina (po roce 1989)

Důvody, které vedly respondenty k odchodu do USA, se liší. Společným prvkem je ale věk jejich odchodu. Vesměs se jednalo o mladé lidi v letech od 18 do 29 let. Např. paní Kateřina do USA odešla za přítelem, za kterého se později provdala.

Hana zase odešla po maturitě, kdy se nedostala na vysokou školu a odjela hledat zkušenosti jako au-pair. ČR jí v té době prý neměla co nabídnout.

Michaela měla hned několik důvodů. Chtěla cestovat a poznat život v Americe. Jako hlavní důvod ale uvádí: „Byla jsem unavená a zklamaná životem v Čechách. Nelíbilo se mi, jak se lidi k sobě chovají, nelíbilo se mi, jak lidi kradou, a okrádají třeba i svoji rodinu...Potřebovala jsem pryč, podívat se na to odjinud.“

⁸ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Český rozhlas* [online]. 2010 [cit. 2011-03-19]. Komunistický režim vyhnal do exilu i stovky českých vědců. Dostupné z WWW: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/special/komunisticky-rezim-vyhнал-do-exilu-i-stovky-ceskych-vedcu>>.

Pavla i Ladi se do USA neodstěhovaly hned. Když tam odjely poprvé, vůbec se jim tam nelíbilo, a tak se vrátily zpět. Po čase se ale vrátily, pendlovaly a později se odstěhovaly natrvalo. Důvodem byl větší prostor pro osobní rozvoj.

4. skupina (potomci)

Potomci emigrantů mluví o důvodech, které vedly jejich rodiče nebo prarodiče k odchodu z Čech.

Pan Tom Blaha, jehož předci odešli z české země v 60. a 70. letech 19. stol, si myslí, že nejspíš odešli kvůli ekonomickým příležitostem, jako je lepší práce a životní podmínky.

Rodiče slečny Alice odešli v roce 1968 a považují se tak za polické uprchlíky.

Matka pana Theodora odešla v roce 1974, protože tak následovala svého manžela, který byl Američan.

Shrnutí

Důvody, které vedly respondenty k odchodu do USA, se liší. Nicméně první i druhá skupina byla ovlivněna politickým děním, které je nepřímo nutilo k odchodu ze země. V první skupině to byla druhá světová válka následovaná nepříznivým politickým vývojem. V druhé skupině pak šlo o komunistický režim, který ze země vytlačoval svobodně smýšlející jedince. Ti za sebou mnohdy museli nechat celou rodinu a žít od nich v téměř naprosté izolaci, aby jim v rodné zemi nikterak nepřitížili.

Představitelé třetí skupiny už odešli za naprosto jiných podmínek a také je k tomu vedly rozdílné důvody. Jednalo se o novou mladé a ambiciózní lidi, kteří odešli do USA, aby poznali nový svět, získali nové zkušenosti. Spojené státy pro ně znamenaly zemi nových možností, kde je mnohem větší prostor pro osobní rozvoj. Neexistovaly faktory, které by je nutily k odchodu ze země.

Potomci českých emigrantů, kteří představují poslední skupinu, mluví o důvodech, které vedly jejich předky k odchodu ze země. Tam je opět patrný rozdíl v 2. a 3. generaci. Předci pana Thomase přišli v 19. století a vedly je k tomu ekonomické důvody. Rodiče Alice by

se v tomto případě mohli zařadit do druhé skupiny, protože emigrovali v roce 1969 a vedly je k tomu politické důvody, konkrétně komunistický režim.

4.4.2 Adaptace (počáteční problémy)

Opuštění vlasti znamená náhlé nebo předem připravené přerušení dosavadního způsobu života, přerušení sociálních vztahů a změnu životního prostředí. Emigrant nastupuje cestu do neznáma, zatížen nejistotou, obavami a strachem z budoucnosti. V nové zemi, kterou pro ně představovaly Spojené státy, byli nuceni naučit se jazyk, přijmout odlišnou kulturu, její hodnoty a zvyklosti. Významným prvkem, který mohl novým emigrantům usnadnit adaptaci v novém prostředí, byly krajanské komunity a spolky.

1. skupina

Všichni respondenti odešli z Československa jako děti, takže adaptace na nové prostředí byla u nich velmi rychlá. Výraznější problémy nepocítili. Paní Anne pouze zmiňuje jazykové problémy, kterými zprvu čelila. Emigrovali totiž v červnu a ona hned v září nastoupila do školy v Americe, kde právě kvůli jazykovým problémům musela opakovat ročník. To pro ni bylo velmi nepříjemné.

Přizpůsobení se životu v Americe bylo pro paní Vivian usnadněno tím, že vyrůstala ve Venezuele a v mládí párkrát trávila léto v americkém kempu, kde se naučila velmi dobře anglicky. Později, kdy se odstěhovala do USA natrvalo, netrpěla žádnými problémy. Její jazykové znalosti byly dostatečné a sama byla velmi šťastná, že smí žít v zemi, jako jsou Spojené státy.

2. skupina

Pan Martin pocítoval v počátku svého života v USA běžné potíže se změnou prostředí. Zprvu odmítal to, co je nové, potom následovala tolerance a později osvojení.

3. skupina

Tato skupina se liší od předchozích především tím, že jako jediné se jí vyhnuly jazykové problémy. Většina odešla do Spojených států s určitou znalostí anglického jazyka a jedním z důvodů jejich odchodu bylo také jeho vylepšení.

Nejčastější počáteční potíže, které respondenti uvedli, představují stesk po domově, rodině a přátelích. Paní Kateřina si ho např. začala silně uvědomovat po rozvodu se svým americkým manželem, kdy zůstala sama s dcerou. Dále kritizuje americký soudní systém a celkové principy fungování země: *„Jsem v šoku z toho, co všechno je v Americe možné. Kvůli nařízení soudu musí moje dcera v současné době chodit do školy na předměstí Connecticutu, kde žije její otec, čímž jsem s ní ztratila kontakt během týdne. Soudce soudí 4leté dítě za to, že na kole vrazilo do 80leté paní. Mám konstantní šok z americké arogance, puritanismu, šok z toho, jak tato země funguje a na jakých principech.“* Paní Ladi se příliš nestýská, protože s rozvojem e-mailu a Skypu je se svou rodinou v častém kontaktu.

Kulturní šok ve větší či menší míře také zmiňují všechny dotázané. Většinou se ale shodují na tom, že ačkoliv jsou znatelné menší kulturní odlišnosti, problémy jim nezpůsobily.

Paní Pavla, která žije na Floridě, měla zprvu také problémy s vysokou teplotou a vlhkostí vzduchu. Dále zmiňuje také problémy s jídlem, protože jí činilo velké problémy jíst pořád hamburgery a celkově se stravovat ve fast foodech.

4. skupina

Potomci českých emigrantů mluví spíše o tom, jaké byly počáteční problémy u svých předků. Oni sami se narodili ve Spojených státech a vyrůstali v prostředí, na které si jejich předci museli zvykat. Pro ně už ale bylo přirozené, takže žádné problémy nevnímali. Ani ze strany svých amerických kamarádů a spolužáků se neseťkávali s negativními reakcemi. Vždyť obyvatelstvo Spojených států je tvořeno převážně imigranty a oni byli jejich součástí.

Pan Bláha, jehož rodina se usídlila v české enklávě v Clevelandu, považuje tento fakt jako významný prvek, díky kterému se jeho předci vyhnuli většímu kulturnímu šoku. V místě se

totiž nacházeli české kostely, obchody a čeští statkáři. Slečna Alice, jejíž rodiče opustili Československo v roce 1969, zmiňuje velké jazykové problémy rodičů a celkově těžké začátky. Museli si najít vhodné ubytování, vypůjčit si vybavení a její otec musel uživit rodinu, zatímco se její matka připravovala na zkoušky, aby získala oprávnění vykonávat svou práci lékařky v USA.

Shrnutí

Problémy s adaptací se u představitelů první skupiny nedostavili. Všichni dotázaní totiž přijeli do USA (Venezuely) v nízkém věku, takže jejich přizpůsobivost byla mnohem rychlejší. Zmiňovány jsou pouze počáteční jazykové problémy. U druhé skupiny (v tomto případě využiji vyprávění slečny Alice a rozšířím skupinu o její rodiče) už je patrný kulturní šok. Respondenti přišli z komunistického Československa do zcela odlišného prostředí. Museli čelit i jazykovým problémům a trvalo nějakou dobu, než si na prostředí zvykli. Třetí skupina se liší hlavně v tom, že se jí vyhnuly jazykové problémy. Všichni už měli určitou znalost angličtiny a v USA si ji už jen zdokonalovali. Kulturní odlišnosti pocítili, ale nebyly tak silné, aby jim způsobily nějaké problémy. Nejhorší tak pro ně byl stesk po domově, rodině a přátelích.

4.4.3 Rodinný život

1. skupina

Pani Vivian i Anne se obě provdaly za Američana. Pan Peter si vzal Venezuelanku, v té době jeho krajanku. Paní Vivian svého muže poznala už ve Venezuele a později po jejích studiích se za něho provdala a tím získala americké občanství. Má s ním dvě děti – Petera a Michelle. Jména vybírala tak, aby měly i český ekvivalent. Její rodiče v roce 1981 také odešli do Spojených států, konkrétně do Kalifornie, kde stále žijí. Její bratr Peter žije v současné době s rodinou v Miami. Má dvě dcery – Rebeccu a Elisabeth.

Paní Anne se provdala za Američana, kterého poznala na univerzitě. Nejprve spolu žili v Kalifornii, kde její manžel pracoval na univerzitě. V Riverside, kde žili, koupili pozemek, který darovali městu, aby tam bylo vybudováno volnočasové centrum pro děti s parkem a sportovním zařízením. Tento park její manžel pojmenoval po ní Andulka's park. Později se ale přestěhovali do Nashville, kde její manžel získal možnost vybudovat

vlastní oddělení fyziky. Má čtyři děti a šest vnoučat. Její dcera miluje všechno české a velmi se o svůj původ zajímá. Má ještě bratra, který žije v Rhode Island a je ženatý s americkou ženou, která ale všechno české odmítá.

2. skupina

Pan Martin je ženatý už 30 let. Jeho žena je Američanka, mají dvě dospělé dcery – Terezu a Miru.

3. skupina

Paní Michaela je jedinou respondentkou, která se v USA provdala za Čecha. Nepotkala ho ovšem v Americe, ale v Čechách, které se společně rozhodli opustit. Svatba se ale také konala v Čechách. Mají spolu tři děti – Veroniku, Natálii a Lukáše.

Paní Ladi se provdala za Američana a mají jednoho syna – Sebastiana, kterému jsou 3 roky.

Paní Kateřina se do USA odstěhovala za svým americkým přítelem, za kterého se po dvou letech provdala. Za další dva roky se jim narodila dcera Nathalie. V současné době je rozvedená a velmi lituje toho, že nerodila v Praze. Takhle je soudní systém nakloněn spíše otci.

Paní Pavla je vdaná teprve krátce. Jako jediná se provdala za příslušníka jiné národnosti než je česká nebo americká. Její manžel je původně z Pákistánu, ale v USA už žije mnoho let. Děti ještě nemají.

Hana je podruhé vdaná. První manželství přišlo poměrně brzy, když jí bylo 22 let. Manžel byl Američan a úspěšný lékař. Manželství ale trvalo pouze 2 roky. Před třemi lety ale potkala svého současného muže – Rodneyho, který je armádní pilot. Přestěhovali se na Floridu a čekají spolu miminko, které by mělo přijít na svět na podzim. Jakou menší nedostatek vztahu s Američanem vidí rozdílný humor: „*Český humor je to, co mi tady schází. Když udělám nějaký vtip doma, manžel na mě kouká, jako kdybych spadla z višně*“.

4. skupina

Potomci českých emigrantů žijí život jako jiní Američané. Pan Thomas má americkou ženu a dvě děti – syna Noela Campbell Blaha a dceru Heather Victoria BLAHA. Slečna Alice ještě manžela ani děti nemá. Její rodiče jsou oba Češi a vzali se ještě před odchodem do Ameriky. Ona i její bratr se jim narodili v USA. Teddy je také ještě svobodný a bezdětný. Jeho maminka je Češka a otec Američan.

Shrnutí

Co se týče rodinného života, výrazné odlišnosti patrné nejsou. Většina respondentů ze všech skupin má manžela/ženu amerického původu. Pouze jedna respondentka má za manžela Čecha a jedna Pákistánec. Jména jejich dětí jsou ve většině případů anglo-americká, někde je zřejmá podobnost s českými jmény.

4.4.4 Vztah k České republice

1. skupina

Všichni dotázaní mají kladný vztah k České republice. Paní Vivian navštívila Českou republiku dvakrát. Nejprve hned po Sametové revoluci na jaře roku 1990. Vypravila se tam pouze s maminkou, pro kterou to byla první návštěva od roku 1948. Její tatínek se vrátit odmítl, protože by mu místní prostředí příliš připomínalo rodinu, o kterou za druhé světové války přišel. S maminkou si prohlédli Prahu, Terezín, Plzeň a Vlachovo Březí (maminčin domov). V roce 1996 přijela znovu s celou svou rodinou – manželem, dětmi i tchyní. Navštívili už pouze Prahu a Terezín. Její bratr Peter navštívil Českou republiku třikrát, ale vrátit se určitě nechystá.

Rodina paní Anne se vrátila do Čech hned po druhé světové válce, ale nastávající režim je donutil odejít znovu a už natrvalo. Ona sama se vrací do České republiky často. Jako architektka je z Čech nadšená. Líbí se jí krásné budovy a obdivuje, jak se všechno od dob komunismu opravilo. V Praze a Olomouci mají rodinu, kterou pravidelně navštěvovali i v dobách komunismu, a vozili jim u nás nedostupné zboží. Po revoluci vzala do Čech i svých šest kamarádů, kteří se sem velmi toužili podívat. Její děti také Českou republiku

navštívily. Cestovaly po známých českých místech – Praha, Český Krumlov, Třeboň, Tábor a Olomouc.

2. skupina

Jak známo, exulanti a političtí emigranti nesměli po dlouhou dobu svou vlast navštěvovat. Byli odříznuti od své země a blízkých lidí, protože komunistická ideologie na ně pohlížela jako na zrádce a nepřátele. Byl to trest za to, že nepodlehli jejímu tlaku, že se nepřizpůsobili, že dali najevo svůj protest proti totalitnímu režimu svým odchodem. Pak přišel listopad 1989 a s ním i možnost návratu, ve kterou většina z emigrantů vůbec nedoufala. Chtělo se jim teda vůbec zpátky do země, která je dlouhou dobu odmítala a připomínala utrpení i stesk po rodině a přátelích, které museli opustit?

Tento výzkum se zaměřoval na lidi, kteří žijí v USA, a proto do něho nemohli být začleněny osoby, které se rozhodly reemigrovat zpět do své vlasti.

Pan Martin navštěvuje Českou republiku pouze zřídka z osobních důvodů (návštěva rodiny). Natrvalo se ale vrátit neplánuje.

Pan Karel, který se zúčastnil diskuse na toto téma na Czechmediary.com, je také stejného názoru. Hlasoval, že by se v žádném případě nevrátil. Píše: „ *Z téměř 60 let jsem strávil 42 zde v USA, Velké Británii nebo ve Švédsku a jen mých prvních 18 let v tehdejším Československu. Moje čeština uvízla ve studentském slangu z roku 1968, je to anachronismus. Nerozumím obchodnímu nebo právnímu českému jazyku a dělalo by mi to velké potíže. Pak je tu počasí...po jižní Kalifornii je těžké žít někde jinde. To a pro mou mysl nepochopitelná byrokracie, ve které Češi žijí. A nakonec, myslím, že by moje žena příliš neoceníla takovou drastickou změnu...*“

3. skupina

Paní Kateřina se jako jediná chce vrátit zpět do Čech. Kdyby nemusela čekat, až bude dceři 18 let, odjela by hned. I tak Českou republiku navštěvuje. Hlavně proto, že se chce setkat s rodinou a přáteli. Říká: „*Život je příliš krátký, abych ho žila daleko od své české rodiny.*“

Pavla také jezdí do České republiky, aby se viděla s rodinou, a to 2x-3x do roka. Občas se ji do Čech přivedou i pracovní záležitosti. Natrvalo se vrátit ale neplánuje.

Paní Ladi jezdí do Čech jednou za 18 – 24 měsíců. Také jezdí kvůli návštěvě přátel a rodiny. Do ČR se ale určitě nevrátí.

Michaela jezdí do Čech tak často, jak to jen jde. Hlavní zábranou je vysoká cena letenek. Jezdí s celou rodinou, takže pět zpátečních letenek je výrazný zásah do rodinných financí. V současnosti se do Čech neplánuje vrátit, ale to se v budoucnu může změnit.

Stejný problém má i Hana. Pro ni je také největším problémem cena letenek. Ale většinou jezdí do České republiky jednou za dva roky. Důvodem je také rodina. Natrvalo se ale také neplánuje vrátit.

Zajímavý názor se objevil i v on-line diskusi, kde Kim (Američanka provdaná za Čecha) píše: „*Vrátila jsem se zpět se svou rodinou z České republiky asi před 2 lety. Žijeme teď na Floridě. Můj manžel je z Ostravy. Rozhodli jsme se vrátit zpět na Floridu kvůli mojí a manželově kariéře. Poté, co jsem měla šanci tam žít, opravdu věřím, že náš domov je v České republice. Všem se nám stýská, včetně našich třech prcků. Mám pocit, že peníze teď nejsou všechno. Být s rodinou a užívat si života je to, na čem mi teď záleží. Ne že by to nebylo předtím. Tady je to jen práce, práce a práce. Mé srdce patří do Čech.*“

4. skupina

Pan Thomas navštívil Českou republiku dvakrát. Poprvé to bylo v roce 1983, podruhé v roce 2003. Moc se mu líbila místní atmosféra, jídlo, pití i lidé. Má moc rád i český sport, hlavně hokej a fotbal. Do Čech by rád odjel na čas bydlet a učit na místní univerzitě.

Alice také jezdí do Čech často. Především proto, že zbytek její rodiny zde bydlí. Dříve v Čechách trávila celé léto, ale co začala pracovat, si nemůže dovolit odjet na tak dlouho. Naposledy byli v České republice v roce 2001 na promoci bratra, který studoval na Karlově univerzitě medicínu

Teddy bývá v České republice většinou třikrát do roka. Je to hlavně kvůli jeho aktivitám v Sokolu, ale i on sám má Čechy moc rád a rád se sem vrací.

Shrnutí

Všechny skupiny mají vesměs kladný vztah k České republice. Respondenti první skupiny jeli poprvé do Čech, aby se seznámili s prostředím, které tak brzy opustili a v kterém vyrůstali jejich rodiče. Čechy si ale zamilovali a byli tam už víckrát. Rádi si všímají pokroků, kterých prostředí v ČR dosahuje. Respondenti v druhé skupině zaujali trochu vlažnější postoj k ČR. Občas tam jedou navštívit rodinu, ale víc je k jejich rodné vlasti netáhne. Natrvalo by se rozhodně nevrátili. V třetí skupině také převažuje názor, že by se natrvalo do ČR nevrátili. Snaží se ale do Čech jezdit, jak jen jim to finanční možnosti dovolí. Pouze Kateřina uvedla, že by se chtěla vrátit natrvalo. Je to díky jejím negativním zkušenostem s americkým systémem. I představitelé čtvrté skupiny navštěvují Českou republiku pravidelně. Alice kvůli rodině a Teddy kvůli práci. Pan Thomas dokonce uvažuje, že by se na čas do ČR odstěhoval a učil na místní univerzitě.

Pro doplnění bude využito výsledků ankety, která byla zveřejněna na Czechmate Dairy. Cílem bylo zjistit, zda by členové této on-line komunity vrátili do ČR natrvalo. Výsledky byly velmi vyrovnané. 28 % zúčastněných by se pravděpodobně do ČR vrátilo, protože je k rodné zemi stále pojí silné pouto. 26 % by se definitivně vrátili, kdyby je v USA nedržela práce nebo jiné finanční důvody. Stejný podíl (26 %) by se ale už nevrátil, protože už je v USA příliš zabydlený a cítí se tam pohodlně. 20 % by se určitě nevrátilo, protože jsou šťastní, že jsou tam, kde jsou. Rádi jedou do ČR na dovolenou, ale tím to končí.⁹

4.4.5 Svátky

Toto téma je zaměřené především na Vánoce, které se v obou zemích slaví jiným způsobem. Díky tomu, zda dotyčný respondent slaví Vánoce českým nebo americkým způsobem, lze získat představu, zda a v jaké míře se přizpůsobil americké kultuře. V České republice se Vánoce slaví už 24. prosince, kdy se po štědrovečerní večeři rozdávají dárky, které nadělil Ježíšek. Typickou večeří je kapr s bramborovým salátem.

⁹ PAVLOVIC, Tatjana. *Czechmate Diary* [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Poll: Would you go back to the Czech Republic for goog?. Dostupné z WWW: <http://czechmatediary.com/2011/02/19/poll-would-you-go-back-to-the-czech-republic-for-good/?utm_source=feedburner&utm_medium=email&utm_campaign=Feed%3A+Czechmatediarycom+%28czechmatediary.com%29>.

Ve Spojených státech oproti tomu naděluje Santa Claus v noci z 24. na 25. prosince a děti rozbalují vánoční dárky ráno. K večeři v Americe dávají přednost pečenému krocanovi, hovězímu, šunce, nebo alespoň vepřovému. K tomu se nejčastěji podává kukuřice, dýně, zelené fazole a bramborová kaše. Dezert se zpravidla liší v závislosti na etnickém původu té které rodiny, můžeme se tak setkat třeba s dýňovým koláčem, marcipánem, drobnými sušenkami, jablkovým koláčem či mrkvovým koláčem.

1. skupina

Paní Vivian slaví americké svátky, a protože je Židovka, místo Vánoc slaví Chanuku. Ve Venezuele, ještě předtím než se vdala, ozdobili stromeček a 24. prosince večer hezky povečeřeli a vyměnili si dárky. Peter také slaví hlavně americké svátky, ale vánoční dárky si dávají 24. prosince večer.

Paní Anne na Vánoce peče české cukroví, které její děti zbožňují. Jsou to hlavně vanilkové rohlíčky a skořicové pracny. Když byla Anne malá, měli živý stromeček se svíčkami, ale jednou jim stromeček chytnul a tatínek, který se ho snažil uhasit, se ošklivě popálil na tváři a rukou. Od té doby od svíček upustili. Dárky si dávají 25. prosince ráno, ale něco malého už 24. večer, aby ukojili zvědavost. Když byly děti malé, tak lili olovo do vody. Kapra nejí, protože ho nikdy neměla ráda. Místo toho dělá mořskou rybu. Její bratr vždy dělal 26. prosince hostinu pro celou rodinu, na které upekl kachnu. Ale prý to bylo hlavně z toho důvodu, že chtěl vidět děti z předchozího manželství a jindy neměl příležitost.

2. skupina

Pan Martin se také snaží zachovávat kus české tradice tím, že si jeden dárek dávají 24. prosince na Štědrý večer a zbytek ráno na „Christmas Day“. Jinak slaví spíše americké svátky.

3. skupina

Většina respondentů se snaží zkombinovat české tradice s americkými. Kateřina to má obtížnější kvůli střídavé péči o dítě, ale vždy se snaží udržet tradici Štědrého večera 24.12. Odůvodňuje to takto: „*Vyrůstala jsem tak a stromeček s dárky večer má pro mě velké*

kouzlo.“ Ostatní americké svátky slaví jen kvůli dceři, výjimkou je pak Thanksgiving (Díkůvzdání), který slaví i proto, že se jí ten svátek líbí.

Hana, na rozdíl od Kateřiny, slaví pouze americké svátky. Vánoce také slaví spíše americkým způsobem, protože dárky si dávají až 25. ráno.

Pavla se také snaží dodržet tradici Štědrého večera, ale příliš jí to nevychází. Proto si část dárků dávají 24. večer a zbytek 25. ráno. Ostatní americké svátky také příliš neslaví, pouze na Díkůvzdání připravuje tradiční večeři s krůtou.

Ladi řeší Vánoce podobným způsobem jako ostatní. 24. prosince si dávají velké dárky a 25. prosince pouze malé dárky v ponožce (tzv. Stockings). K ostatním svátkům se vyjadřuje takto: *„Mnoho svátků je zde stejných jako v Čechách. Vánoce, Nový rok, Velikonoce...Z amerických svátků slavíme Díkůvzdání a 4th of July (Independence Day).“*

Paní Michaela komentuje jejich rodinné Vánoce takto: *„Moje děti mají štěstí. 24.12. jim dárky nosí Ježíšek a 25.12. jeden velký dárek Santa“*. Sama také přiznává, že si chce udržet jak české tradice, tak přijmout i ty americké: *„Slavíme oboje svátky. Na Velikonoce máme velikonoční pomlázku, barvíme vajíčka, pečeme beránka. Na druhou stranu máme Easter Bunny a Egg Hunt. Na Vánoce slavíme Štědrý den, ale i Christmas Day“*.

4. skupina

Pan Thomas, ačkoli představuje 3. generaci Čecho-američanů, stále udržuje české vánoční tradice. Dárky si dávají na Štědrý den 24. prosince. Jinak ale už žádné české svátky a tradice neudržuje.

Alice také slaví svátky podle české tradice a dárky si rozbalují 24. prosince. Jinak se snaží slavit americké a české svátky zároveň.

Teddy je stejný případ jako Alice. Vánoční dárky si rozdávají 24. večer a také se snaží slavit americké i české svátky.

Shrnutí

Všechny skupiny se vyznačují tendencí zkombinovat české i americké vánoční tradice. Dárky si dávají 24. i 25. prosince. Podle toho, kdy si dávají větší množství a hodnotnější dary, můžeme usoudit, jaká tradice má pro ně větší váhu. U první skupiny se to velmi různí, paní Vivian Vánoce neslaví, její bratr je Peter slaví 24. – to ale může být ovlivněno i venezuelskými tradicemi. Paní Anne si většinu dárků dávají 25. prosince. Druhá skupina představovaná panem Martinem si na Štědrý večer dává jeden dárek, zbytek (tedy většinu) druhý den ráno. Třetí skupina si rozdává většinu dárků na Štědrý večer a jen zbytek, nebo něco malého 25. prosince. Překvapující je ale, že jedinou skupinou, která pevně dodržuje české vánoční tradice, jsou potomci emigrantů. Všichni slaví Vánoce na Štědrý den.

Ostatní svátky slaví především americké. Důvodem je určitě jejich přitažlivost a celkové prožívání vlasteneckých svátků Američany. Velké průvody a ohňostroje na Den nezávislosti, pečený krocan na Díkuvzdání a masky na Halloween. Nadšení Američanů neustále oslavovat svou zemi je zřejmě nakažlivé.

4.4.6 Česká kuchyně

1. skupina

Paní Vivian nevaří česká jídla sama o sobě. Občas ale peče bublaninu a vaří ovocné knedlíky, které má moc ráda. Před několika lety, kdy byly na Manhattanu čtyři české restaurace, chodili na české jídlo často. Bohužel tyto restaurace zavřeli a jediná je nyní Zlatá Praha v Queensu, kde byli pouze jednou. Ráda ale vzpomíná na česká jídla od babičky: *„I když jsem vyrůstala ve Venezuele, moje babička (Babi) žila s námi a byla rodinným kuchařem. Jedli jsme hodně českých jídel - Svíčkovou, Vepřo-knedlo-zelo, Panamský dort, roládu, atd. Mám česko-německy ručně psané kuchařky, které nějakým způsobem přežily válku, s množstvím nádherných receptů.“*

I paní Anne občas vaří česká jídla. Hlavně na Vánoce peče cukroví, které její děti milují. Jsou to hlavně rohlíčky a skořicové pracny. Také peče vánočku. Stejně jako paní Vivian, i ona si oblíbila ovocné knedlíky. Dále má ráda česnečku, kterou jí vařil tatínek, když byla jako malá nemocná. Z dalších českých jídel vaří vepřo-knedlo-zelo. Její oblíbenou pochoutkou je chleba se sádlem a solí, což její manžel nedokáže pochopit.

2. skupina

Pan Martin příliš českou kuchyni nevyhledává. Vaří hlavně guláše a polévky. Jeho manželka pak peče vánočku a koláče podle české tradice ve státě Texas.

3. skupina

Paní Ladi omezila českou kuchyni pouze na svíčkovou a bramboráky.

Michaela vaří všechno, co se vaří v Čechách: omáčky s knedlíky, guláše a polévky. Tradiční českou kuchyni tak střídá s oblíbenou mexickou, italskou, indickou kuchyní.

I Pavla vaří mnoho jídel z české kuchyně. Jako hlavní jídla uvádí koprovku a řízky. Na Vánoce pak objednává cukroví z Chicaga od české rodiny, která má hospodu a na Vánoce peče české cukroví.

Kateřina vaří jen rychlá česká jídla jako česnečku, bramboračku, řízek s bramborovou kaší, topinky s česnekem, smažený květák nebo květákový mozeček. Jako přílohu dělá nejčastěji brambory.

Hana česká jídla nevaří. Mnohokrát se o to pokoušela, ale americké přísady jsou jiné, a tak z tradičních českých receptů bylo nakonec něco úplně jiného.

4. skupina

Pan Thomas vaří jediné české jídlo – vepřo-knedlo-zelo. Občas místo vepřového upeče kachnu. Je to jeho nejoblíbenější jídlo.

U Alice doma se vaří spousta českých jídel: svíčková, vepřo-knedlo-zelo, řízek s bramborovým salátem, ovocné knedlíky s tvarohem, nadívaná kuřata, telecí na paprice s noky. Dále také pečou bábovku, punčový dort a různé druhy vánočního cukroví (vanilkové rohlíčky, pracny, linecká kolečka).

Teddy také vaří česká jídla, jako bramboráky, vepřo-knedlo-zelo a řízek. Sám má ale raději, když mu česká jídla vaří maminka.

Shrnutí

Česká kuchyně se těší u emigrantů velké oblibě. Všechny skupiny mají svá oblíbená jídla, která pravidelně zařazují do svých jídelníčků. U první skupiny převládají sladké pokrmy: ovocné knedlíky, bublanina, cukroví. Pan Martin zase vaří hlavně guláše a polévky, dále vánočku a koláče. Respondenti 3. skupiny pak vaří celou škálu českých pokrmů: omáčky, polévky, řízky, bramboráky atd. Vypustili ale sladké pokrmy. V poslední skupině je opět rozdíl mezi 3. a 2. generací. Pan Thomas zbožňuje vepřo-knedlo-zelo. Nic jiného neumí. U Alice a Teddy se opět vaří velké množství českých pokrmů.

4.4.7 Jazyk

1. skupina

Znalost češtiny u respondentů této skupiny je velmi slabá, a to přestože odešli do USA se svými rodiči, se kterými mohli česky mluvit alespoň doma. I když si třeba něco i z češtiny pamatují, stydí se promluvit.

Výjimkou je paní Vivian, která využívá každé situace, kdy si může česky popovídat. Říká: „*Mluvím i rozumím česky, ačkoli jsem se češtinu nikdy pořádně neučila. Knihy v češtině nečtu, protože bych to musela dělat foneticky a to by mi trvalo hodně dlouho. Raději čtu i sleduji filmy v angličtině. I když, kdykoli někde dávají český film, udělám si čas, abych se na něj mohla podívat. Snažím se najít lidi, se kterými bych mohla mluvit česky.*“ Paní Vivian považuje za svůj rodný jazyk španělštinu, protože vyrůstala ve Venezuele. Doma ale mluvili česky. Ovládá ale několik jazyků, takže lze předpokládat, že má větší jazykové nadání než ostatní, a tak jí ani čeština nečiní větší potíže. Její děti česky nemluví vůbec. Mluví s nimi většinou anglicky, někdy i španělsky. Španělsky mluví i rozumí, úplně bilingvní ale nejsou. Když ale byly děti malé, učila je české říkanky, jako: šiju boty do roboty; berany, berany duc atd.

Její bratr Peter trochu česky umí, ale raději mluví anglicky nebo španělsky. S dětmi také mluví anglicky a španělsky.

Paní Anne česky nemluví vůbec. Jakmile totiž přijeli do Spojených států, začali rodiče mluvit i na děti anglicky. Brali to tak, že od momentu, kdy se usídlili v Americe, se stali

americkými občany, a tak budou mluvit pouze anglicky. Anne by se i ráda učila česky, ale když přijede do Čech, její příbuzní naopak chtějí procvičit svou angličtinu, a tak mluví pouze anglicky. Pár českých slovíček ale umí. Jsou to hlavně názvy jídel: rohlíček, vánočka, hrubá mouka, knedlík, svíčková, sádlo). Ani její děti se neučily česky. Sama Anne si myslí, že to nemělo cenu, protože v dnešní době je důležitější umět světové jazyky jako španělštinu, čínštinu atd. I tak pár slov ale umí. Naučili se je spíš ze zvědavosti.

2. skupina

Pan Martin stále česky mluví a rozumí velmi dobře. Není jazyk, který by vyloženě preferoval. České filmy sleduje v češtině, americké zase v angličtině. Se svými dětmi ale mluví anglicky. Česky je neučí vůbec.

3. skupina

Svůj vztah k jazyku vysvětluje paní Kateřina takto: *„Když jsem se přestěhovala do USA, roky jsem se s žádnými Čechy nestýkala, takže jsem tehdy vůbec nemluvila. Když se koukám na filmy, potěší mě, když slyším češtinu. Také hledám český humor, vtip, lingvistické hrátky s jazykem apod. To mi vždy udělá radost. Jinak jsem se jednu dobu přistihla mnohokrát, že jsem na dceru mluvila nechtěně anglicky, neboť angličtina je jako jazyk jednodušší na vysvětlování.“* Její dcera Nathalia jí dlouhou dobu odpovídala jen anglicky, i když rozuměla česky vše. Česky začala mluvit pořádně, až když začala chodit do České školy v Bohemian Hall v Queensu. Paní Kateřina si myslí, že tím získala větší motivaci a začala chtít mluvit.

Hana stále mluví česky výborně, nicméně některá slovíčka už pomalu zapomíná, a tak preferuje angličtinu. Čeština jí nejvíce chybí v interpersonální komunikaci. Nemá možnost sledovat filmy v češtině, ale i tak by nejspíš zvolila angličtinu.

Pavla se zase nachází ve fázi, kdy staví angličtinu na stejnou úroveň jako češtinu. Je jí jedno, který jazyk použije při čtení knih, nebo sledování filmů. Je to pro ni úplně stejné.

Paní Ladi uvádí: *„Česky mluvím se svou rodinou a přáteli v České republice a se svým synem. Můj manžel česky nemluví, takže doma mluvíme anglicky. Když jsem sama doma, ráda se podívám na staré české filmy s manželem v angličtině. Knižky v češtině moc nečtu,*

ale hlavně proto, že nejsou zde dostupné.“ Ona tedy na svého syna mluví česky, manžel pak anglicky. Chce, aby si později mohl povídat se svou babičkou, která anglicky neumí. Jeho dvojjazyčnost tak bere jako jeho pozdější výhodu.

Michaela také mluví česky stále výborně. U knih ani u filmu nepreferuje nějaký jazyk, ale filmy v anglickém originále má rozhodně raději, než kdyby byly česky nadabované. U knih je zase hlavní, aby byla dobře napsaná, jedno v jakém jazyce. S dětmi mluví česky. Anglicky jen v případě nutnosti, když jim chce vysvětlit něco, co se týká jejich chování nebo nějakého problému a potřebuje, aby tomu rozuměli i americké děti.

4. skupina

Pan Thomas česky už nemluví vůbec. Pokládá jazyk za něco skličujícího a také je dost líný, na to, aby se ho naučil. Jeho babička ho učila česky, když byl malý, ale zemřela už v 80. letech. Nicméně je velkým fanouškem knih Jaroslava Haška, které ale musí číst v anglickém překladu. Ani jeho děti česky neumí.

Slečna Alice česky rozumí. Umí mluvit česky, ale se zřetelným anglickým akcentem. Číst umí jen pomalu a psát velmi málo. Nikdy na žádné formální lekce nechodila.

Teddy se snaží češtinu používat co nejvíce, ale pro osobní hovor preferuje angličtinu. Velmi rád ale sleduje české filmy, hlavně staré pohádky.

Shrnutí

První skupina neprojevuje příliš zájem o český jazyk. Výjimkou je paní Vivian, která je velmi jazykově nadaná. Všichni respondenti si z češtiny něco pamatují, ale mluvit nechtějí. Ani své děti česky neučí, protože je to pro ně zbytečné. Ani pan Martin své děti česky neučil. Sám ale česky mluví a zvládá to stejně dobře jako anglicky. Z třetí skupiny mluví všichni dotázaní česky a češtinu staví společně s angličtinou na stejnou úroveň. S dětmi mluví všechny dotázané česky a usilují o to, aby se česky naučily a mluvily. Co se týče potomků, tak je zřejmý generační rozdíl. Pan Thomas česky nemluví vůbec. Alice i Teddy ano, i když jejich rodný jazyk je angličtina.

4.4.8 Kontakt s ostatními Čechy

Na internetovém serveru Czechmate Diary se objevil velmi zajímavý názor na utváření českých komunit v USA. Nejmenovaný čtenář, který je součástí české komunity v Chicagu, je toho názoru, že 2. a 3. generace je nejvíce loajální vůči svému českému původu. Imigranti z let 1945-1955 jsou loajální, solidní a „hard working“. Ale ne vždy vyjdou s českými organizacemi. Prý se u nich objevují prvky žárlivosti. Se skupinou z roku 1968 se ještě nevypořádal, ale imigranti z let 1980-1989 neprojevují žádný zájem o české spolky. Ti, co přišli až po roce 1990, nejeví žádný zájem o cokoli českého a plně se asimilovali do americké společnosti. Jeho zkušenosti s těmito imigranty ho velmi zklamaly a odůvodňuje to tím, že v nich zakořenila komunistická mentalita. Potvrdí se nebo vyvrátí názory tohoto čtenáře?

1. skupina

Paní Vivian je aktivním členem spolku The Society for the Preservation of the History of Czech Jews (Společnost pro uchování historie českých Židů) a také pravidelně navštěvuje České centrum v New Yorku. Chtěla být členem dalšího spolku společně se svým manželem, který by se tak dozvěděl více o českých tradicích, ale jeho členové příliš trvali na používání českého jazyka, kterému její manžel nerozuměl, že se rozhodli oba spolek opustit. Kromě toho pracuje v OSN s Češkou, se kterou moc ráda chodí na oběd a mluví spolu česky.

Její bratr Peter naopak Čechy nevyhledává, takže není ani členem nějakého českého spolku.

Panní Anne také není členem nějakého českého spolku. Nicméně ví o existenci českého spolku v Nashville, kde bydlí. Neví o žádných Češích, kteří bydlí v USA, ale pravidelně jezdí do Čech za rodinou. Tam se také seznámila s Češkou z Bostonu, se kterou je teď v kontaktu. Také byla s manželem jednou na koncertě v Bohemian Hall.

2. skupina

Pan Martin není členem žádného spolku a s ostatními Čechy se stýká jen velmi málo.

3. skupina

Ani paní Ladi není členem žádného spolku, ale to proto, že v její oblasti žádný není. Nejbližší je ve Washingtonu, D. C., což je asi 2,5 hodiny cesty. Je ale členem on-line české komunity. Ve stejném městě zná jednu Češku, která studuje na jejich univerzitě.

Michaela také není členem českého spolku, ale její děti chodí do České školy v New Yorku a do Sokola. Mají v okolí hodně českých přátel, se kterými se pravidelně stýkají.

Pavla je členem české a slovenské komunity v oblasti San Francisca (Czech & Slovak Community San Francisco Bay Area), která organizuje různé kulturní akce a usiluje o celkovou si vzájemnou pomoc.

Hana o žádném členském spolku v okolí neví, ale dřív se s Čechy stýkala pravidelně. Na Floridě ale bydlí teprve krátce, tak doufá, že bude mít šanci nějaké Čechy potkat a spřátelit se.

Kateřina není oficiálním členem nějakého klubu, ale chodí na akce pořádané Českým centrem v NYC. Její dcera zase chodí každou sobotu do České školy. S Čechy se stýská, ale její nejlepší kamarádka (Slovenka) bydlí jen o ulici dál s maminkou a dcerami.

4. skupina

Pan Thomas je členem dvou on-line komunit: Czechmate Diary a Bizczech. „*Čas od času narazím na Američana s příjmením, které odhaduji jako české (Cerny, Konecny, atd.) a vždycky se k tomu vyjádřím*“ Jinak se osobně s jinými Čechy nestýká.

Na otázku, zda je členem nějakého českého spolku odpověděla: „*Ne, ale příští rok se stěhujeme do Los Angeles, kde je velká česká komunita. Doufáme, že se staneme její součástí*“. Jediné Čechy, s kterými je v kontaktu, poznala díky www.meetup.com. V San Diegu je také kavárna s restaurací, kde se Češi střetávají.

Teddy se aktivně podílí na českém životě v USA. Sám je aktivním členem Sokola Tabor už mnoho let. V současné době je dokonce jeho prezidentem. Dále je také prezidentem Česko-amerického centra v Berwynu, Delegátem Česko-amerického kongresu a

tanečníkem tradičních moravských tanců. S Čechy se stýká pravidelně nejen díky jeho práci. V Chicagu i Berwynu je spousta Čechů.

Shrnutí

První skupina se s Čechy příliš nestýká. Obě dámy ale mají českou přítelkyni, a když mají šanci zajdou na akci pořádanou Českým centrem v New Yorku. Pan Martin také není členem žádného spolku a s Čechy se setkává jen velmi málo. V druhé skupině se také většina respondentů vyhýbá oficiálním českým spolkům. Pokud ale bydlí v New Yorku, chodí do Českého centra, kde se jejich děti učí česky. Děti paní Michaely také chodí do Sokola. Pokud jsou v okolí nějakí Češi, tak se s nimi přátelí. Poslední skupina se zdá být aktivnější. Jsou členy on-line komunit i českých spolků.

4.4.9 Vnímání vlastní identity

Toto téma zahrnuje jak otázku národnosti, tak identity. Hlavním cílem výzkumu je porovnat identitu u respondentů rozdělených do skupin podle období, kdy do USA přišli, a zjistit jestli jsou patrné nějaké generační rozdíly. Na toto téma byly kladeny přímé otázky. První z nich se týkala právě národnosti dotázaných a hlavní zájem byl soustředěn na jejich odpověď, když se jich někdo zeptá, jaká je jejich národnost. Druhá otázka už se týkala konkrétně jejich identity a ptala se na to, zda se cítí být blíž Čechům nebo Američanům.

1. skupina

Co se týče národnosti, Vivian o sobě říká: *„Jsem Američanka. Ačkoliv, často říkám, že jsem Američanka českého původu, která se narodila a vyrostla ve Venezuele.“* Sama se cítí být spíše Američankou, protože v Americe žije převážnou část svého života. Nicméně je velmi hrdá na svůj český původ.

Peter se považuje za občana světa: *„Narodil jsem se v Praze, vyrostl ve Venezuele, studoval ve Spojených státech, odstěhoval se na Bermudy a teď žiju v USA“.* Necítí se být tedy ani Čechem, ani Američanem.

Anne o své národnosti hovoří podobně. Považuje se za Američanku, která se narodila v Praze.

2. skupina

Pokud budeme brát národnost v právním slova smyslu, který je obvyklý v USA, je pan Martin Američan nebo naturalizovaný Američan. Častější ale bývá otázka „Where are you from?“ (Odkud jsi?) Na to pak odpovídá, že se narodil v dřívějším Československu. Na otázku, zda se cítí být Čech nebo Američan odpovídá: *„Záleží na okolnostech. V Čechách mezi Čechy se cítím jako Čech, v Americe mezi Američany jako Američan. Mezi Čechy v Americe, nebo mezi Američany v Čechách se cítím tak napůl – ani prase, ani myš, kdybych měl užít přesnější terminologii. Proč? Řekl bych, že lidská osobnost se důrazně utváří v útlém věku. Ovšem prostředí a zkušenosti k tomu časem přidávají své. Dneska už jsem větší část života prožil v Americe, mám americkou rodinu a příbuzné, americké přátele atd. To ovšem neznamená, že je mi jedno, co se v rodné vlasti děje, neb mé kořeny jsou tam – díky mému pražskému dětství a mladosti.“*

3. skupina

Národnost paní Ladi byla a vždycky bude česká. Na tom, kde žije, nezáleží. Cítí se jako Čech, který žije v zahraničí. Sama ale přiznává jisté odcizení: *„Pravdou ale je, že když přijedu na návštěvu do ČR, tak se cítím jako turista a ne jako občan. A moje čeština má trochu anglický přízvuk, takže se na mě lidé, kteří mě neznají, dívají divně.“*

Michaela ani vteřinu neváhá a říká: *„Narodila jsem se v Čechách, vyrůstala jsem v Čechách, jsem Češka“.*

Stejně je na tom i Pavla. Ani ona nemusí přemýšlet. Cítí se být jako Češka, protože má úplně jiné hodnoty než Američané. Jako rozdílné hodnoty uvádí americkou posedlost penězi, náboženství a celkový způsob života.

Hana, ačkoliv žije v USA pouze 10 let, se cítí být více Američankou. Jako důvody uvádí: *„Žiji zde veškerý svůj dospělý život. Vim, jak vše funguje, atd. V Čechách si připadám ztracená, když přijedu na dovolenou. Chybí mi můj pohodlný život. Jde i o maličkosti – v USA mám svoji kreditní kartu a tím to hasne, tou můžu platit všude. Mám vlastní auto. Parkování je většinou všude zdarma, hlavně tam, kde chtějí, aby člověk nakupoval a utrácel peníze. Je vždy možné vrátit víceméně jakékoliv zboží. Obchody a servisy jsou*

otevřené minimálně do 7 večer. Když si objednáš pizzu přes internet, neplatíš za krabici. V restauraci automaticky dostanete vodu zdarma k jídlu. Vše je mnohem levnější v porovnání s tím, kolik zde lidé vydělávají. I na platu servírky je možné mít vlastní studio, automobil, telefon a pořád ještě zbývají peníze na jídlo. V Čechách by to bylo nemožné. Za tvrdou práci člověk není finančně dostatečně ohodnocen“. Jako svou národnost stále považuje českou, nicméně má v plánu přijmout americkou hned, jak to bude možné.

Kateřina na otázku, jaké je národnosti, odpovídá, že je Češka. Cítí se jí být a vždycky bude. Říká: *„Nikdy se nebudu považovat za Američanku. Americké systémy jsou dle mého názoru postavené na hlavu, a v Americe snad kromě Can do attitude¹⁰ není nic, na co bych byla pyšná. Stejně tak americká arogance, přílišné sebevědomí, puritanismus a životní hodnoty – vše točí se kolem peněz, mi jsou cizí. Rovněž v mém případě, kdybych tu nemusela být, hned zítra odjízdim“.*

4. skupina

Když se zeptáte pana Thomase na národnost, odpoví, že je Američan českého původu. On sám se také cítí být spíše Američan, ale velmi si cení svých českých kořenů a rád na to upozorňuje.

Alice odpovídá, že je českého původu, protože sama se cítí být spíše Češkou (nebo Evropankou) než Američankou. Jako své důvody uvádí: *„Vyrůstala jsem s evropskými hodnotami, kde je rodina vždy na prvním místě. Myslím, že jsou patrné výrazné kulturní rozdíly v evropském a americkém chování. Když to budu brát obecně, věřím, že Evropané dávají o něco více, jsou důvěryhodní, zdvořilí a kladou důraz na rodinné hodnoty. Jsem pyšná, že jsem Američanka a mám tu možnost žít, pracovat a studovat, ale také jsem pyšná, že to mohu zkombinovat se svým českým dědictvím, které jednou přenesu na své děti“.*

Teddy bere svou národnost jako česko-americkou, ale sám se cítí být spíše Američan. To ale nemění nic na tom, že svůj český původ miluje a velmi rád se neustále obklopuje českými věcmi.

¹⁰ Přístup „Can do attitude“ znamená, že jsme schopni zvládnout jakýkoliv problém díky víře v sama sebe.

Shrnutí

Respondenti v první skupině se považují za Američany s českým původem. Pan Martin to vidí komplikovaněji, není plnohodnotným Čechem ani Američanem. Respondentky v třetí skupině si stojí za svým českým původem a rozhodně se cítí být Češkami. Kromě Hany, která se spíše omylem narodila do českého prostředí a život v USA je pro ni to pravé. Respondenti v poslední skupině tíhnou spíše k Američanům. Nicméně jsou hrdí na svůj český původ a neustále si ho připomínají. Alice se naopak cítí být více Češkou díky hodnotám, které vyznává.

Podobné téma se také objevilo na internetovém serveru Czechmate Diary v podobě ankety, která má za úkol zjistit, zda může být za Čecha považován někdo, kdo se sice narodil v České republice, ale už česky vůbec nemluví. 62 % zúčastněných si myslí, že ano, původ a české kořeny jsou mnohem důležitější. 26 % to považuje za velmi diskutabilní téma a pouze 12 % si myslí, že jakmile přestaneme mluvit česky, přestaneme být Čechy.¹¹

5 Diskuse výsledků

Důvody, které je vedly k odchodu ze země, měly i pozdější vliv na vnímání jejich etnické identity. Ti, kteří odešli z politických důvodů po roce 1968, přijali snáze Ameriku jako svou vlast a na to, co bylo předtím, se snažili zapomenout. Také u emigrantů, kteří odešli po roce 1990, mají velký vliv jejich důvody. Lidé, kteří odešli s tím, že jim jejich země nemá co nabídnout a jsou zklamaní životem v ČR, se rychleji v nové vlasti zabydleli a přijali její hodnoty. I počáteční problémy těchto emigrantů se různí. Už od 19. století do roku 1989 přicházeli do USA emigranti, kteří nebyli příliš jazykově vybavení. Neznalost jazyka a kulturní šok tak byly prvotní potíže, které museli překonat. Emigranti po roce 1989 se už s těmito problémy v tak velké míře nepotkávají a na novou vlast si zvykají rychleji.

Vazby k rodné zemi jsou znatelné u všech generací. Nicméně nejsilnější jsou pochopitelně u emigrantů, kteří opustili zemi v posledních patnácti letech, protože jsou citově vázání ke

¹¹ *Czechmate Diary* [online]. 2010 [cit. 2011-03-19]. What makes you Czech? The language or the heritage?. Dostupné z WWW: <http://czechmatediary.com/2010/08/10/what-makes-you-czech-the-language-or-the-heritage/?utm_source=feedburner&utm_medium=email&utm_campaign=Feed%3A+Czechmatediarycom+%28czechmatediary.com%29>.

své rodině a přátelům. Nejslabší vazby k rodné zemi mají emigranti po r. 1968. Téměř všichni respondenti se ale do ČR vrátit nechystají. V USA mají rodinu a práci. Českou republiku tak berou jako oblíbený cíl svých dovolených spojených s návštěvou svých blízkých.

České tradice, tím myslím především prožívání vánočních svátků, dodržují nejvíce potomci emigrantů včetně 3. generace. Potvrzuje se tu tedy zmíněné etnické znovuoživení, kdy se „děti a vnuci“ českých emigrantů navracejí k tradicím svých předků. Kromě Vánoc slaví i jiné české svátky spolu s americkými. Ostatní generace mají společnou tendenci kombinovat české tradice s americkými. Místo českých svátků ale slaví pouze americké. Jaké české svátky slavíme ale doma v České republice? U nás je státní svátek brán spíše jako volný den v týdnu, kdy nemusíme do práce nebo školy. Nemáme tradiční oslavy vzniku republiky, ani Sv. Václava. Vlastně jediné svátky, které občané (z většiny ateisté) slaví, jsou Vánoce a Velikonoce, od kterých už mnoho domácností ale také upustilo. Tento faktor je tedy podle mě také nutné zohlednit a nesoudit emigranty za to, že nedělají něco, co nedělají ani občané žijící v ČR.

Znalost jazyka je mnohdy brána jako základní prvek etnicity. Vyprchalo snad z lidí „češství“ společně s českým jazykem? Podle získaných výsledků ne. Potomci emigrantů, kteří neumí česky ani slovo, se hrdě hlásí k českému původu. Oproti tomu emigranti, kteří mluví česky a žijí v Americe pouze 10 let, se cítí být více Američany. Z výsledků také vyplynulo, že pouze poslední generace emigrantů učí své děti česky. Ostatní to považují za zbytečné.

Krajanské spolky navštěvují především starší generace emigrantů a jejich potomci. Nicméně současní emigranti jich využívají pro své děti, které se tam učí českému jazyku. Jejich rodiče nepotřebují udržovat české tradice, protože sami je mají v živé paměti. Účastní se ale hudebních a filmových představení a velmi rádi se stýkají s ostatními Čechy. Jiné generace se s ostatními Čechy stýkají velmi málo.

Nejvíce jídel z české kuchyně také vaří poslední generace emigrantů. Emigranti z první skupiny se zaměřují spíše na sladká jídla. Nejčastějším jídlem, které vaří všechny generace, je pak vepřo-knedlo-zelo.

Jak vnímají emigranti svou etnickou identitu? V podstatě všechny generace kromě poslední se považují za Američany s českým původem. Nejvíce hrdí na český původ jsou potom potomci emigrantů. Představitelé poslední generace, až na výjimku, vidí sami sebe jako Čechy, kterými podle nich zůstanou.

6 Závěr

Čeští krajané a jejich potomci v USA představují největší českou enklávu v zahraničí. Přicházeli do Spojených států v různých vlnách od 19. století až po současnost a je velmi pravděpodobné, že tento trend bude stále pokračovat, i když ne v takové míře. I přes globalizaci, hospodářskou krizi i kritizované americké hodnoty nabízí tato země něco, co ostatní ne – představu, že kdo opravdu chce, dokáže cokoliv. Myslím, že naši krajané jsou toho příkladem. Ať už odešli z vlasti z jakýchkoli důvodů a v jakémkoliv období, dokázali se přizpůsobit prostředí, vystudovat prestižní univerzity, prosadit se a zaujmout místo v americké společnosti.

Cílem této diplomové práce bylo prokázat rozdíly ve vnímání identity u různých generací krajanů. Je snad pravda, že emigranti z období od roku 1968, zklamáni situací v rodné zemi, zanevřeli na Českou republiku na dobro? Nebo se snad novodobí emigranti snaží co nejvíce asimilovat a s Čechy nebo českými spolky nechtějí mít nic společného? Brání snad potomkům emigrantů to, že nemluví česky nebo se nenarodili v Česku k tomu, aby se za Čechy mohli považovat?

Z výsledků výzkumu je zřejmé, že nejvíce vnímají své „češství“ emigranti, kteří přišli do USA v posledních patnácti letech. Tato skupina emigrantů si nejvíce uchovává české zvyky, a to především v podobě české kuchyně. Ostatní skupiny se považují za Američany českého původu. Určitá hrdost na své české kořeny se pak projevuje především u druhé a třetí generace Čecho-američanů, kteří se i nejvíce angažují v českých spolicích. Zajímavé je i to, že tato generace jako jediná slaví Vánoce tradičním českým způsobem. Můžeme tedy potvrdit zmíněnou teorii etnického znovuoživení, kdy se druhá a třetí generace navrací k tradicím svých předků.

Vliv na vnímání své etnické identity zřejmě má i důvod odchodu z vlasti. V případech, kdy převládaly push faktory, neboli faktory, které emigranty vytlačovaly z jejich země, se emigranti častěji dobrovolně stali Američany.

Co je tedy tím, co konstruuje jejich identitu? Díky čemu vnímají více svou českou identitu? Z výsledků vyplývá, že to nutně nemusí být jazyk, který bývá označován za hlavní znak etnicity. U krajanů, představující druhou a třetí generaci, to jsou především kořeny, rodinný původ a hodnoty, které vyznávají. Pro současné emigranty je pak důležité prostředí, ve kterém se narodili a vyrostli. Svou roli hrají i zmíněné hodnoty, které jsou v Americe odlišné od českých. Díky této odlišnosti dochází k posílení české identity.

Nelze prokázat spojitost vnímání identity s délkou pobytu v USA. Je pravdou, že ti, co prožili většinu života v USA, se cítí být více Američany. Nicméně podmínky, za jakých odcházeli, se velmi lišili od podmínek, které měli emigranti po pádu komunismu. Nelze přesně určit, který faktor je v tomto případě významnější.

Vlastní vnímání etnické identity je nicméně natolik subjektivní záležitostí, že ji nelze zobecňovat. I když jsou patrné určité generační rozdíly, vždy se najde výjimka, která svou identitu vidí odlišně. I v tomto výzkumu se takové výjimky našly v každé generaci.

7 Seznam použitých zdrojů

Tištěné dokumenty

BAČOVÁ, Viera. *Sociální psychologie*. 2. vydání. Praha : Grada, 2008. Identita v sociální psychologii, s. 416. ISBN 978-80-247-1428-8.

BAKER, Chris. *Cultural Studies : Theory and Practice*. Second edition. London : Thousand Oaks, 2003. 464 s. ISBN 0-7619-4156-8.

BARŠA, Pavel, BARŠOVÁ, Jana. *Přistěhovalectví a liberální stát: Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita v Brně – Mezinárodní politologický ústav, 2005.

SZALÓ, Csaba. *Transnacionální migrace : Proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 175 s. ISBN 978-80-7325-136-9.

DIAMANT, Jiří. *Psychologické problémy emigrace*. Vydání první. Olomouc : Matice cyrilometodějská s.r.o, 1995. 208 s.

DRBOHLAV, Dušan. Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů). In *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Ed. Tatjana Šišková. Praha : Portál, 2001

DUBOVICKÝ, Ivan. *Češi v Americe : České vystěhovaletství do Ameriky a česko-americké vztahy v průběhu pěti staletí*. Praha : Pražská edice, 2003. 64 s. ISBN 80-86239-04-7.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Spojené státy americké - Společnost a politika*. Praha : Libri, 2002. 298 s. ISBN 80-7277-141-8.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností - Rozumět identitě*. 1. vydání. Praha : Triton, 2007. 272 s. ISBN 978-80-7254-925-2.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. 1. vydání. Praha : Portál, 2008. 559 s. ISBN 978-80-7367-465-6.

GELLNER, Ernest. *Národy a nacionalismus*. Praha : Josef Hříbal, 1993. 158 s. ISBN 80-901381-1-X.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : Základní teorie, metody a aplikace*. 2. aktualizované vydání. Praha : Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

HOFFMANNOVÁ, Jaroslava. *Vystěhovalectví z Polné do Severní Ameriky v druhé polovině 19. století*. Havlíčkův Brod : Nakladatelství Vysočina, 1969. 65 s.

- HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody : Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Vydání 1. Praha : Sociologické nakladatelství, 2009. 315 s. ISBN 978-80-7419-010-0.
- HUNTINGTON, Samuel P. *Kam kráčíš, Ameriko? : Krize americké identity*. 1. vydání. Praha : Rybka Publishers, 2005. 424 s. ISBN 80-86182-87-8.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 1. vydání. Praha : Portál, 2001. 286 s. ISBN 978-80-7367-269-0.
- JIRÁSEK, Zdeněk. *Československá poúnorová emigrace a počátky exilu*. 1. vyd. Brno : Prius, 1999. 88 s.
- JONES, Maldwyn Allen. *American Immigration*. Second edition. Chicago : University Chicago Press, 1992. 353 s. ISBN 9780226406336.
- KYSILKA, Karel. *Vystěhovalectví z Poličska do USA v letech 1850-1890. (Historicko-statistická studie)*. Pomezí Čech a Moravy 4, 2000. s. 93-134.
- LOZOVIUK, Petr. *Evropská etnologie ve středoevropské perspektivě*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2005. ISBN 80-7194-750-0.
- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie : Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha : Portál, 2004. 200 s. ISBN 80-7178-885-6.
- RAKOVÁ, Svatava; OPATRNÝ, Josef. *USA : Stručná historie států*. první vydání. Praha : Libri, 2003. 255 s. ISBN 80-7277-157-4.
- SOUKUP, Václav. *Dějiny antropologie*. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2005. 667 s. ISBN 80-246-0337-3.
- ŠATAVA, Leoš. *Češi v cizině I*. Praha : ÚEF ČSAV, 1986. K problematice formování a stabilizace českého etnika v USA, s. 190.
- ŠATAVA, Leoš. *Češi v cizině 8*. Praha : ÚEF AV ČR, 1995. 115 s. ISBN 80-85010-02-X.
- ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin. Možnosti zachování a revitalizace*. 2. vydání. Praha : SLON, 2009. 216 s. ISBN 978-80-86429-83-0.
- VACULÍK, Jaroslav. *České menšiny v Evropě a ve světě*. 1. vydání. Praha : Libri, 2009. 350 s. ISBN 978-80-7277-397-8.

Elektronické zdroje

HENIG, David. Migrace. *AntropoWEBZIN* [online]. 2007, 2-3, [cit. 2011-03-09]. Dostupný z WWW: <<http://antropologie.zcu.cz/migrace>>. ISSN 1801-8807.

PAVLOVIC, Tatjana. *Czechmate Diary* [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Poll: Would you go back to the Czech Republic for goog?. Dostupné z WWW: <http://czechmatediary.com/2011/02/19/poll-would-you-go-back-to-the-czech-republic-for-good/?utm_source=feedburner&utm_medium=email&utm_campaign=Feed%3A+Czechmatediarycom+%28czechmatediary.com%29>.

ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Český rozhlas* [online]. 2010 [cit. 2011-03-19]. Komunistický režim vyhnal do exilu i stovky českých vědců. Dostupné z WWW: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/special/komunisticky-rezim-vyhнал-do-exilu-i-stovky-ceskych-vedcu>>.

ROZHONĚ, František. *Obrana národa IV/září: 2002* [online]. 2002 [cit. 2011-03-24]. Než promluví Havel (O Benešových dekretch). Dostupné z WWW: <http://www.svedomi.cz/on/on_rof_0204_nez%20promluvi%20havel.htm>.

Bohemian National Hall [online]. 2009, 9.3.2011 [cit. 2011-03-09]. Poslání. Dostupné z WWW: <<http://www.bohemiannationalhall.com/index/mission/lang/cz>>.

Únor 1948. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2.5.2005, last modified on 20.2.2011 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9A_nor_1948>.

Czechmate Diary [online]. 2010 [cit. 2011-03-19]. What makes you Czech? The language or the heritage?. Dostupné z WWW: <http://czechmatediary.com/2010/08/10/what-makes-you-czech-the-language-or-the-heritage/?utm_source=feedburner&utm_medium=email&utm_campaign=Feed%3A+Czechmatediarycom+%28czechmatediary.com%29>.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. 2008 [cit. 2011-03-19]. Češi v zahraničí. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/kultura_a_krajane/krajane/krajane_ve_svete/cesi_v_zahranici.html>.

Society of Arts and Sciences [online]. 2007 [cit. 2011-03-23]. Home Page. Dostupné z WWW: <<http://www.svu.vutbr.cz/index.phtml?vnitrek=uvod>>.

8 Seznam obrázků

Obrázek 1- Reklamní plakát	18
Obrázek 2- Koncentrace Čechů v USA	52
Obrázek 3- Bohemian Hall v Queensu	57

9 Přílohy

Muzeum přistěhovalectví

Muzeum přistěhovalectví - hlavní hala

Muzeum přistěhovalectví

Muzeum přistěhovalectví - věci českých emigrantů

Restaurace Zlatá Praha v Queens

Bohemian Hall v Queens

Oběd s Vivian